

3

Limburgs Tijdschrift voor *Genealogie*

uitgave van de sectie genealogie van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

In Memoriam Mr. A.M.A. Maassen

*Het Limburgse contingent zoeaven in de
strijd om het behoud van de Kerkelijke Staat*

Over archieven, windvanen en stambomen

Kerkhoven in Zuid-Limburg

JAARGANG 33 | SEPTEMBER 2005

Inhoudsopgave

In memoriam mr. A.M.A. Maassen, door Harry Strijkers, hoofdredacteur	66
Mededelingen, vragen, boekbesprekingen, signalementen, aanvullingen, enz.	67
Het Limburgse contingent zoeaven in de strijd om het behoud van de Kerkelijke Staat, door drs. Ingrid M.H. Evers, Sauterneslaan 41C, 6213 ES Maastricht,	69
Over archieven, windvanen en stambomen. Bij de derde druk van "Limburgse Voorouders", door dr. Regis de la Haye, Louis Loyensstraat 22, 6221 KM Maastricht	87
Kerkhoven in Zuid-Limburg, door A.P. L. Paquaij, Servatiusstraat 29, 6444 VJ Brunssum (wordt vervolgd)	92

In Memoriam

Mr. A.M.A. Maassen (1929-2005)

Geschokt zijn we als redactie door het overlijden van een van onze vaste auteurs, namelijk ons lid, publicist en genealoog, mr. Fons Maassen uit Maastricht. Hij overleed onverwacht op maandag 25 juli 2005. Alphonsus Maria Arnoldus Maassen werd geboren in Maastricht op 6 april 1929 als zoon van Hubertus Johannes en Catharina Maria Josephina van Dinter. Zijn vader was deurwaarder der gemeentelijke belastingen te Maastricht. Hij trouwde met Anna Johanna Henriëtte van Pelt. Uit dit huwelijk ontsproten vier kinderen. Fons was werkzaam als ambtenaar bij de provinciale griffie van Limburg.

Publicist

De samenwerking tussen de heer Maassen en de Sectie Genealogie dateert reeds vanaf 1975. In de Brochurereeks van de Sectie Genealogie werd in dat jaar de stamboom van zijn hand van de familie Maassen uit Geulle uitgegeven. Dit was het begin van een zeer vruchtbare samenwerking.

Wij bewaren goede herinneringen aan hem, met name door zijn onverdroten publiceren van artikelen voor ons tijdschrift. Zijn bijdragen waren altijd van een hoog en degelijk niveau en hebben mede hierdoor ook het tijdschrift op een hoger plan gebracht. Met recht kan hij worden betiteld als de hofleverancier van ons tijdschrift.

Zijn bijdragen hadden altijd een historisch-juridische

verschijnt vier maal per jaar

Administratie, lidmaatschappen, losse nummers:
L.G.O.G., Postbus 83, 6200 AB Maastricht, tel. 043 - 321 25 86
Postbank 1037880 t.n.v. L.G.O.G.

Redactie:
Harry Strijkers
Wim Nolten

Redactie-adres:
Kleine Steeg 1-9, 6131 KJ Sittard, tel. 046 - 433 29 30
e-mail: h.strijkers@hetnet.nl

Het werk van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap wordt in belangrijke mate
financieel ondersteund door de Provincie Limburg.

ISSN 0169-5177

achtergrond maar het ging altijd over de problemen van de mensen in vroeger tijden, niet vreemd voor iemand die in zijn leven onder andere heeft gefungeerd als plaatsvervangend rechter bij de arrondissementsrechtbank te Roermond. Hij was ook een kenner van de Franse overheersing door Napoleon in onze streken. Veel van zijn bijdragen gaan ook over die periode. Over de Conscriptie Militaire en de uitwerking hiervan voor Geulle schreef hij in 1985 een boek, uitgegeven door de "Stichting Onderzoek en Publicaties van de Geschiedenis van Geulle." In 1989 gaf hij in eigen beheer een boekje uit over de tol die de familie Maassen moest betalen door de oorlogszucht van Napoleon.

Voor zijn grote inzet zijn wij hem als redactie zeer dankbaar. Hij laat in genealogische en heemkundige kringen in Zuid-Limburg een grote leegte achter. Onderstaande lijst van publicaties spreekt voort zich zelf.

Bibliografie

- *De conscription militaire 1798-1814*, in *LTG*, februari 1981, p. 81-5 t/m 81-10, juni 1981, p. 81-43 t/m 81-54, augustus 1981, p. 81-73 t/m 81-80
- *Hoog bezoek met een vervolg*, in *LTG* juni 1983, p. 83-45 t/m 83-48
- *R.H.M. Maessen, pastoor-deken van Maastricht*, in *LTG* maart 1986, p. 86-5 t/m 86-12
- *Militaire tussenkomst in huwelijksproblemen*, in *LTG* 1987, nr. 1, p. 87-11 t/m 87-14
- *Sabotage of baldadigheid in Bemelen*, in *LTG* 1983, nr. 3, p. 87-77 t/m 87-80 en nr. 4, p. 87-99 t/m 87-106
- *Lijst van in het burgerlijk hospitaal te Maastricht overleden militairen in de jaren IX (1800) - 1814*, in *LTG* 1988, nr. 3, p. 88-83 t/m 88-96
- *Wat dus God heeft verenigd, dat scheidt geen mens*, in *LTG* 1989, nr. 2, p. 89-47 t/m 89-52
- *De protestantse familie Hupkens te Maastricht*, in *LTG* 1990, nr. 1, p. 9-15 en nr. 2, p. 36-42
- *Aanvulling De Protestantse Familie Hupkens*, in *LTG* 1990, nr. 4, p. 115
- *Joannes Gassens, agent-municipal, maire en notaire public in Geulle (1753-1813)*, in *LTG* 1991, nr. 4, p. 100-111
- *Lijst van in Maastricht overleden militairen 1814-1818*, in *LTG* 1992, nr. 1, p. 24-32, nr. 2, p. 51-53 en nr. 3, p. 74-80
- *Pauselijke Zouaven en de Nederlands-Limburgse in het bijzonder*, in *LTG* 1994, nr. 1, p. 6-11
- *Kwartierstaat pastoor A.C. Kengen*, in *LTG* 1994, nr. 2, p. 46-49
- *Het einde van de jeugdliefde van freule Maria Helena van Gulpen uit Maastricht*, in *LTG* 1994, nr. 3, p. 70-74
- *Een familiechroniek van kleine luyden: de families Groothuysen (Groothuisen), Cruys en Hendrix*, in *LTG* 1997, nr. 1, p. 12-16
- *De stamvader van een Houthemse familie Maas of Maas*, in *LTG* 1997, nr. 3, p. 71-72
- *Onderzoekingen naar een adellijke familie van Berlo te Maastricht in de 17e eeuw*, in *LTG* 1997, nr. 4, p. 102-107
- *Kwartierstaat pastoor Leon Dirix, emeritus-pastoor Sint Lambertus-parochie Maastricht*, in *LTG* 1998, nr. 1, p. 5-9
- *Zedenschandalen in Eijsden*, in *LTG* 1998, nr. 2, p. 55-59
- *Een "inter-heerlijke" caféruzie*, in *LTG* 1998, nr. 3, p. 69-70
- *Zuinigheid met vlijt...*, in *LTG* 1998, nr. 3, p. 70-71
- *Michael Baltus, een portret van een kansarme in de negentiende-eeuwse maatschappij*, in *LTG* 1998, nr. 3, p. 71-76
- *Afscheid van de Nederlandse Gulden*, in *LTG* 1999, nr. 1, p. 5-6
- *Een goudsmid Maassen in Maastricht*, in *LTG* 1999, nr. 3, p. 71-77
- *Een Jezüetenstreek(je)*, in *LTG* 1999, nr. 4, p. 100-101
- *De familie van de Geulse gerechtsbode, Johan Hendrik van Offerweert (Offenweert)*, in *LTG* 2000, nr. 1, p. 3-7
- *Kwartierstaat Sjeff Thijssen uit Geulle*, in *LTG* 2000, nr. 3, p. 79-85
- *Een Maastrichts schipper / koopman in conflict met het tolkantoor Urmond*, in *LTG* 2000, nr. 4, p. 111-116
- *Gijsbert van Gulpen, schout van Geulle in het Frans intermezzo 1673-1678*, in *LTG* 2001, nr. 1, p. 7-12
- *Willem Gebhard, sloper van het kasteel Geulle en zijn familie*, in *LTG* 2001, nr. 3, p. 78-81
- *Henricus Alberigs (1756-1828), grootgrondbezitter, dorpspoliticus, raadslid en burgemeester Geulle*, in *LTG* 2002, nr. 1, p. 4-13
- *Legatarissen van Keizer Napoleon I*, in *LTG* 2001, nr. 2, p. 47-54
- *Het juridisch gevecht van Jean Lambert de Rossius tegen het voorgenomen huwelijk van zijn meerderjarige dochter*, in *LTG* 2002, nr. 3, p. 83-88
- *Pro deo procederen en cautie onder ede bij rechtsgedingen door een onvermogen partij*, in *LTG* 2003, nr. 2, p. 57-61
- *Ruzie binnen de familie Schepers. Een erfeniskwestie in het 18e eeuwse Bunde*, in *LTG* 2003, nr. 4, p. 107-113
- *Tweespalt in de doopsgezinde gemeente Maastricht rond 1770*, in *LTG* 2004, nr. 1, p. 12-18
- *Godfried Hermens, koopman, Maastrichts burger, rentmeester, gemeenteontvanger, raadslid en burgemeester Geulle*, in *LTG* 2004, nr. 4, p. 100-108
- *Pieter Tielen contra de weduwe Janssen*, in *LTG* 2005, nr. 2, p. 45-52

Op dit moment heeft de redactie nog twee bijdragen van de heer Maassen in portefeuille, die in 2006 postuum zullen worden gepubliceerd.

Harry Strijkers, hoofdredacteur

MEDEDELINGEN

Index

Na het verschijnen van deze uitgave is verkrijgbaar de bijgewerkte index op familienamen uit het Limburgs Tijdschrift voor Genealogie 1973 tot en met 2004. Het register dat jaarlijks wordt aangepast op jaargang,

voorzien van richtlijnen, bevat ruim 15000 namen en is op 2 diskettes uitgebracht: in Word. Te bestellen door € 11,50 over te maken op postbanknummer 2503178 t.n.v. B.A.Th. Close, Meerkoetlaan 57, 6641 ZB Beuningen.
Tel.nr: 024-6 77 33 19. E-mail: caumerdal@hetnet.nl

De beruchte Heraut

Hij is er weer, de beruchte Louter, Heraldica of De Heraut en vergelijkbare personen die het niet zo nauw nemen met genealogie en heraldiek. De afgelopen tijd bereiken ons weer diverse berichten over de handelswijze van deze malafide "firma."

Het betreft nu steeds aanbiedingen van de Stichting Genealogie Nederland, volgens het briefpapier gevestigd: Koningin Julianaplein (zonder een huisnummer!), Postbus 11612, 2502 AP 's-Gravenhage; tel.: 0900-2022 700 (20 cpm). De brief bestaat uit twee pagina's onzin over het levenswerk van de voorzitter van die stichting, met tevens een prijslijst van kronieken, familiewapen, wandstamboom met massieve houten wapenlijst. Enkele citaten uit deze brief:

- Leveringen onder vooruitbetaling, contant of rembours.
- Eventuele vragen op genealogisch gebied kan men uitsluitend schriftelijk en persoonlijk stellen aan de heer Willem Pince, voorzitter van de Stichting; adres Postbus 11612, 2502 AP 's-Gravenhage, zoals hierboven vermeld.
- Uw kroniek bevat maat gesneden informatie die na bestelling verwerkt wordt!
- Ofschoon voor de Kroniek de beste bronnen worden gebruikt, zijn deze helaas niet compleet en is een directe bloedverwantschap helaas niet altijd te garanderen.
- Voor aanvullend genealogisch onderzoek kan men het beste contact opnemen met een van de gerenommeerde verenigingen op dit gebied.

In de Kamer van Koophandel (Haaglanden) is ingeschreven:

Stichting Genealogie Nederland
Broekweg 70
2266 LJ Leidschendam
KvK inschrijvingsnummer 272.492.65 (dit nummer staat ook op het briefpapier) Rechtspersoon

Op hetzelfde adres via internet gevonden:

Postorderbedrijf Astrostar N.V.
W.L.J.J. Pince van der Aa
Broekweg 70
2266 LJ Leidschendam
Tel. 070-3278551

Ook via internet gevonden:

Regionaal contactpersoon van de Nederlandse Belangenvereniging van Hobby-dierhouders.
Wim L.J.J. Pince van der Aa
Broekweg 68-70
2266 LJ Leidschendam
e-mail: pince.vander.aa@wanadoo.nl

Het vermoeden bestond aanvankelijk dat deze heer Pince dezelfde persoon was dan de heer F. van P.

(eigenaar van De Heraut) die in de jaren negentig van de vorige eeuw diverse malen is veroordeeld voor zijn praktijken, maar deze heer Pince schijnt toch iemand anders te zijn. Over De Heraut staat op internet nog een paar pagina's over verschenen artikelen in het blad GENEALOGIE van het Centraal Bureau voor Genealogie. Het webadres waaronder dit artikel is te vinden: <http://home.planet.nl/~erp00038/waarschuwing.htm>

De leden zijn gewaarschuwd voor de malafide praktijken van bovengenoemde Stichting Genealogie Nederland.

A.J. Coopmans

Heemkundemarkt op 8 en 9 oktober in het Parkstad Limburg Stadion

Het Parkstad Limburgstadion, de thuishaven van Roda JC, is op zaterdag 8 oktober en zondag 9 oktober het decor van een grote Heemkundemarkt. Deze staat voor historie, traditie, familiegeschiedenis, dorp, stad en streekgeschiedenis.

Al geruime tijd zijn een honderdtal vrijwilligers en bestuursleden van organisaties op het gebied van heemkunde en historie in de weer met de voorbereiding van de Heemkundemarkt Parkstad Limburg. Deze tweede 'Heemkundemarkt Parkstad Limburg' vindt plaats in samenwerking met het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap.

Het Parkstad Limburg Stadion wordt zo een ontmoetingsplaats voor jong en oud uit Limburg die benieuwd zijn naar heden en verleden van de eigen leefomgeving. Tevens ontmoeten alle heemkunde en aanverwante verenigingen uit geheel Limburg en het aangrenzende buitenland elkaar.

In de opzet voor de markt is gekozen voor een thematische aanpak onder het generale thema 'Jeugd en Historie'. In samenwerking met het onderwijs zijn er verschillende activiteiten door en voor de jeugd georganiseerd. De actieve rol van de jeugd en de ontmoetingsplaats van vele verenigingen en instellingen die op het gebied van de heemkunde actief zijn, maakt de heemkundemarkt tot een uniek evenement. Diverse optredens van harmonieën, schutterijen, een Poolse dansgroep en dialectzangers en dialectvoordrachten maken een langdurig verblijf op het evenement bijna tot een must. Op beide dagen is de heemkundemarkt open van 10-17 uur.

Informatie: www.heemkundemarkt-parkstadlimburg.nl
of email: info@heemkundemarkt-parkstadlimburg.nl
Verder bij: Roelof Braad, stadshistoricus Heerlen
045-5604582 of Jack Lussenburg, 06-48655445.

CD ROM Bidprentjes

Op zaterdag 8 oktober 2005 zal tijdens de Parkstad Heemkundedagen in het Roda stadion te Kerkrade de NGV, afdeling Zuid-Limburg, haar tweede bidprentjes-CD presenteren. Deze CD met meer dan 200.000 bidprentjes bevat naast de gecorrigeerde en aangevulde gegevens van de vorige CD (> 100.000 bidprentjes) die in 2001 verscheen, de bidprentjes uit de verzameling

van pastoor wijlen Joseph Penders. De collectie is nu in beheer bij de Pastoor Joseph Penders Stichting. Joseph Penders, geboren in Dieteren, was priester in Haelen, Meijel, Blerick-Boekend, Swartbroek en Heel. Uit deze plaatsen komen zeer veel prentjes voor. Via andere priesters en verzamelaars kreeg hij veel prentjes uit de rest van Nederlands en Belgisch Limburg en Brabant. De CD kost € 12,50 voor leden van de Nederlandse Genealogische Vereniging en € 15,- voor niet NGV leden. Kan men met de originele hoes van de eerste CD aantonen dat men de eerste bidprentjes-CD heeft aangeschaft, krijgt men € 5,- korting. De verzendkosten in Nederland zijn € 1,50. Bestellen kan door € 14,- respectievelijk € 16,50 over te maken op giro 7750968 ten name van Arno Griens te Landgraaf onder vermelding van "NGVZLB3" en uw postcode én huisnummer.

Deel 2 historie familie Peters

In augustus j.l. is het tweede deel van "De historie van de familie Peters" van de drukpers gerold. Het boek bestaat uit meer dan 500 pagina's vol van foto's, verhalen of korte beschrijvingen van "de grote familie" levend in de periode van circa 1850 tot 2004. De prijs bedraagt € 65,00, exclusief eventuele verzendkosten. Geïnteresseerden voor een dergelijk exemplaar kunnen zich in verbinding stellen met de auteur, de heer W.J.H. Peters, Bachstraat 19, 6164 BW Geleen, telefoon 046 4745026 en e-mail: wim.peters@tele2.nl Hiervoor krijgt u een mooi gebonden boek, voorzien van een kort overzicht en lijst van partners en aangevuld naar de tegenwoordige situatie.

INGRID M.H. EVERS

Het Limburgse contingent zoeaven in de strijd om het behoud van de Kerkelijke Staat

*'De koning van Nederland is mijn koning
en ik kom wanneer hij mij roept;
de paus is mijn vader en ik ga, als hij het
mij vraagt.'*¹⁾

In de jaren 1860-1870 trokken vanuit heel Nederland katholieke jongens en mannen als vrijwilliger naar Rome om daar de paus - de plaatsbekleder van Christus op aarde - te verdedigen tegen zijn vijanden. Zij schaarden zich bij duizenden andere vrijwilligers uit Frankrijk, België, Canada, ja zelfs uit Rusland, China en Zuid-Amerika. Ingeschreven als zoeaaf werden zij verspreid over 28 legerplaatsen en garnizoenen in het gebied van de Kerkelijke Staat.²⁾ Sommigen van hen behoorden tot het ultramontaanse kamp³⁾ binnen het katholicisme. Het merendeel wist echter niets van politiek, democratie of nationalisme, maar streed voor 'hun vader', de paus, om zo de Kerk van Christus te bewaren voor de ondergang. Dat die paus als wereldlijk vorst iemand anders was dan als kerkvorst, realiseerden zij zich niet of had voor hen geen betekenis. Dat hij regeerde over onderdanen die net als in Nederland democratische of nationalistische gevoelens koesterden, kwam al evenmin in hen op. Dat de Kerk misschien óók wel kon voortbestaan zonder een uitgebreid wereldlijk grondgebied, was een gedachte die in sommige kringen pas in de twintigste eeuw ingang zou vinden. Het merendeel der zoeaven ging uit idealisme, met de meest bewonderenswaardige en verheven gevoelens en in de volle overtuiging te strijden voor God. En mede daardoor vochten ze als helden. In heel de katholieke wereld roemden gelovigen de pauselijke zoeaven, maar binnen het regiment waren het de Nederlandse jongens die zich door hun moed, vasthoudendheid en doodsverachting onderscheidten van hun gelijken. De overwinning in de bloedige slag om de stad Mentana (1867) werd door de Franse en Belgische bevelvoerende officieren zelfs geheel toegeschreven aan de

'zouaves Hollandais'. 'Mentana' zou dan ook nog lang na de val van Rome en de ontbinding van het regiment gevierd worden als hét uur der Nederlandse zoeaven.⁴⁾ Internationaal gezien was de bijdrage van Nederland aan het zoeavenleger met ruim drieduizend soldaten het grootst; de door en door katholieke provincie Limburg leverde op haar beurt het grootste aandeel in het Nederlandse contingent.⁵⁾

Politieke achtergronden

In de Franse Tijd (1789-1815) waren in Europa de door de Franse legers veroverde gebieden van Spanje tot Rusland en van de grens van Denemarken tot op de Balkan verenigd in de Franse Staat. Overal zagen vorsten hoe hun landen werden geannexeerd en beheerd door Franse 'koningen', 'prinsen' of ambtenaren, of hoe zijzelf onderhorig werden aan de Franse overheid, vanaf 1803 keizer Napoleon⁶⁾. In Italië betekende dat onder meer de opheffing van de Kerkelijke Staat, het wereldlijk gebied van de paus. Napoleon vormde een Koninkrijk Italië en benoemde zijn oudste broer Joseph tot koning. Toen in 1815 de verenigde mogendheden Europa opnieuw indeelden, kwam naast andere vorsten ook de paus weer in het bezit van zijn vorstelijke gebieden. Deze strekten zich in Midden-Italië uit van de westelijke tot de oostelijke kust, en van de republiek Venetië in het noorden tot het Koninkrijk Napels en Sicilië in het zuiden. De Kerkelijke Staat was - opnieuw - een feit en onderhield als politieke eenheid diplomatieke betrekkingen met andere staten.

Toch was de Kerkelijke Staat niet helemaal met andere vergelijkbaar. Autocratisch bestuurd door de paus, bestond het staatsapparaat uit personen, die over het algemeen een *geestelijke* achtergrond hadden. Pauselijke ministers waren (en zijn nu nog) kerkvorsten: bisschoppen en kardinalen. Pauselijke ambtenaren behoorden merendeels tot de clerus en

Italië tussen 1860 en 1870. De Kerkelijke Staat strekte zich uit van Rome tot Venetië (I-III). De Romagna ging het eerst verloren, daarna de Marken en Umbrië. Dit was de aanleiding tot de vorming van het zoeavenkorps.

hadden andere belangen dan de burgerlijke inwoners van het vorstendom. Toen vanaf 1830 in West-Europa de roep om democratie sterker werd, gold dat ook voor de Italianen die behoorden tot de Kerkelijke Staat. Aanvankelijk was dat geen probleem: in 1846 kozen de kardinalen zelfs een liberaal gezinde paus, Pius IX. De revoluties van 1848 leidden bij deze oorspronkelijk hervormingsgezinde paus echter tot een radicale omslag. Terwijl in heel Europa op beperkte schaal grondwet en volksvertegenwoordiging ingang vonden, weigerde Pius IX categorisch hier ook maar aan te denken. De burgerbevolking van de Kerkelijke Staat had van hoog tot laag geen invloed op de politiek van het pauselijk vorstendom.

In deze periode ontstond in Italië naast de roep om 'inspraak' ook een sterk nationaal bewustzijn dat tot uiting kwam in een streven naar staatkundige eenheid. Victor Emmanuel II, koning van Sardinië, veroverde een stuk van het pauselijk gebied dat het een groot deel van het midden van Italië besloeg. Sicilië en Zuid-Italië sloten zich hierbij aan na een succesvolle veldtocht van vrijheidsheld Giuseppe Garibaldi. Zo ontstond in 1860 het Koninkrijk Italië met als voorlopige hoofdstad Turijn.⁷⁾ De Kerkelijke Staat dreigde ten onder te gaan in het Italiaanse streven naar een nationale eenheidsstaat. Het noordelijkste deel, de Romagna, was reeds in handen gevallen van de nationalisten en de paus bezat nog slechts een horizontale strook in de Italiaanse laars met Rome als hoofdstad, het zogenaamde Patrimonium Petri ('erfgoed van Petrus').⁸⁾ Als hij wilde overleven, had hij een leger nodig.

Oorsprong van het regiment zoeaven

Een pauselijk leger dat het kerkelijk gebied kon verdedigen, bestond eigenlijk niet. De troepen

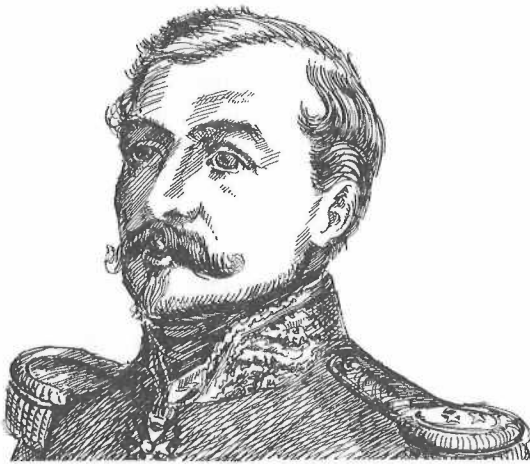
waarover de paus kon beschikken, vervulden vooral functies op het terrein van ceremonieel, politie of douane. Pius IX zocht daarom voor zijn kleine strijdmacht een militair bevelhebber en vond deze in Christophe, graaf de Lamoricière, een Frans officier die was opgeklommen tot maarschalk van Frankrijk en gouverneur van Algiers. Deze wist naast de bestaande pauselijke troepen een klein keurcorps op de been te brengen, vooral afkomstig uit kringen van de Franse en Belgische katholieke adel, de zgn. *Tirailleurs franco-belges*. Terwijl De Lamoricière de reorganisatie van alle pauselijke troepen op zich nam, kregen de *tirailleurs* een eigen opperbevelhebber in graaf de Becdelièvre, een Fransman die had gevochten in de Krim-oorlog (1854-1856).

Het pauselijke leger - nog nauwelijks getraind - leed in de slag om de stad Castelfidardo, aan de oostkust van de Kerkelijke Staat - op 18 september 1860 een bloedige nederlaag. De Becdelièvre telde na afloop slechts vijftig overlevende *tirailleurs*, waaronder de zestienjarige Nederlandse baron van Lamsweerde en de zwaargewonde Franse kapitein Athanase, baron de Charette. De gehele oostkust van de Kerkelijke Staat en de provincie Umbrië gingen voor de paus verloren. Hem restte nu nog slechts een kwart van zijn oorspronkelijke gebied, gelegen aan de westkust, rondom Rome (zie kaart).

De Becdelièvre, onder de indruk van de bij Castelfidardo betoonde moed van de vrijwilligers en in de wetenschap dat zij inmiddels uit meer landen dan alleen Frankrijk en België kwamen, doopte zijn *Tirailleurs franco-belges* eind 1860 om in een 'Regiment des Zouaves'.⁹⁾ Hij rustte hen uit in een schilderachtig, maar uiterst praktische uniform: een hemd, een kort jasje en een wijde pofbroek van grijsblauw laken, met veel dofrode tressen en chevrons

Paus Pius IX.

Generaal De Lamoricière

afgezet. Een klein pauselijk wapen van verguld koper hing aan een kettinkje op de rechterborst. Een grijze kepie, gegarneerd met een kleine jachthoorn, herinnerde aan de uniform der Franse Jagers en werd soms vervangen door een hoge kolbak [pelsmuts] en later ook wel door een rode muts naar Arabisch model [fez]. Beenwindsels of witte slobkousen omsloten ten dele de lage bergschoenen. Een brede, rode ceintuur om het middel voltooide de pittoreske zoeavenuniform.¹⁰⁾ Uit brieven van Nederlandse zoeaven blijkt, dat de kleding inderdaad praktisch was en 'ertegen kon' tijdens patrouille- en veldtochten. Alleen de lage hals van het hemd en het ontbreken van een nekflap aan de kepie maakten in het zonnige Italië de zoeaaf het leven zwaar.¹¹⁾

Omvang, organisatie en belangrijkste wapenfeiten

Na de nederlaag bij Castelfidardo deed Pius IX een beroep op de katholieke wereld om hem te helpen in zijn strijd tegen de nationalisten. Idealistische jongeren stroomden toe, aanvankelijk vooral - opnieuw - uit Frankrijk en België, vanaf 1864 in steeds grotere mate ook uit Nederland.¹²⁾ Algemeen wordt aangenomen dat het leger der zoeaven in de periode 1860-1870 ruim elfduizend soldaten heeft geteld. Frankrijk leverde 2.964 vrijwilligers, België 1.634 (waaronder 187 afkomstig uit Belgisch-Limburg). Italië zelf zond 744 jongemannen, Canada 498, vooral Frans-Canadezen. Het Nederlandse contingent vormde met tenminste 3.181 inschrijvingen in tien jaar tijd circa eenderde van het totaal.¹³⁾ De grote stroom uit Nederland kwam op gang omstreeks 1866.

In de praktijk telde het zoeavenleger nooit meer dan circa vierduizend soldaten tegelijk. Als voorbeeld worden hier de cijfers uit november 1868 gegeven. In totaal telde het regiment toen 4.352 man, onder 108 officieren. Er waren 1.683 Nederlanders, 1.211 Fransen, 329 Belgen, 230 Italianen, 164 Engelsen, 133 Canadezen en 103 Duitsers. Spanje, Zwitserland, Rusland, Noord-Amerika en Portugal leverden elk ook een twintigtal. De rest was als nationale groep verwaarloosbaar.¹⁴⁾

In de winter van 1860-1861 kwam het opperbevel van het *Regiment des Zouaves* in handen van de Zwitserse

kolonel Jozef ('papa') Allet. Baron de Charette werd benoemd tot luitenant-kolonel en tot nieuwe aanvoerder. Beiden maakten zich zeer geliefd bij hun internationale troepen en de band tussen De Charette en het Nederlandse contingent zou ook na de ontbinding van het regiment zeer hecht blijven.¹⁵⁾ Najaar 1867 was de Kerkelijke Staat het toneel van grote gevechten tegen de nationalistische troepen van Garibaldi. Op 7 oktober was er de slag om de grensplaats Bagnorea, die met succes werd verdedigd, maar waar tevens de eerste Nederlandse zoeaaf sneuvelde in de strijd.¹⁶⁾ Op 13 oktober volgde de geslaagde bestorming van de stad Monte Libretti; zestien zoeaven sneuvelen hier, waaronder acht Nederlanders. Hierna volgden Monte Rotondo, welke stad na twee dagen strijd moest worden opgegeven, en op 3 november 1867 Mentana. Deze laatste slag vormde een hoogtepunt voor het regiment, niet alleen vanwege de hevige strijd, maar tevens omdat hij leidde tot de verdrijving van Garibaldi's troepen uit de Kerkelijke Staat.¹⁷⁾ Het is niet zo, dat het regiment zoeaven steeds alleen deze gevechten aanging, andere pauselijke troepen waren eveneens in de strijd. Maar hun voortrekkersrol, moed, training en discipline stonden buiten kijf: hun bijdrage was cruciaal.

De jaren 1868-1870 kenmerkten zich voor de zoeaven vooral door garnizoensdienst in en buiten Rome en door strijd tegen rondzwerfende bandieten die het de bevolking van het platteland onmogelijk maakten op het veld te werken, te reizen of handel te drijven. Daarnaast vormden de zoeaven de erewacht tijdens het Eerste Vaticaans Concilie, dat van december 1869 tot midden juli 1870 te Rome werd gehouden. In de zomer van 1870 liep de oorlogsdreiging opnieuw op. Het restant van de Kerkelijke Staat viel tenslotte in handen van de nationalisten met de val van Rome op 20 september 1870. 'De eenheid van Italië met Rome als

Z. E. Generaal Baron ATHANASE DE CHARETTE DE LA CONTRIE,

Opperbevelhebber van het Pauselijk leger.

hoofdstad was een feit. De paus trok zich als vrijwillige gevangene terug in het Vaticaan. De zoeaven verlieten de Italiaanse bodem.¹⁸⁾ Op 2 oktober 1870¹⁹⁾ kwam het Nederlandse contingent na een lange en in Italië zeer moeizame reis aan op het station van Maastricht. De volgende dag reisde het merendeel door naar 'Holland'. Vier Limburgers die deze terugreis hadden meegemaakt, stierven diezelfde maand alsnog in het hospitaal door verwondingen en/of uitputting: drie te Maastricht en een Sittardenaar te Hasselt. Als uitgewezen krijgsgevangenen was het de zoeaven in Italië niet gemakkelijk gemaakt. Deze vier late sterfgevallen zullen niet de enigen zijn geweest, ook in de rest van Nederland hebben sommigen de eindstreep uiteindelijk niet gehaald.²⁰⁾

Van aspirant tot zoeaaf

Vanaf 1864 bestond er in katholiek Nederland een soort reisorganisatie voor aspirant-zoeaven, waarbij de plaatselijke pastoor als eerste gids optrad. Wie zoeaaf wilde worden, meldde zich bij zijn parochieherder, die hem verwees naar het dichtstbijzijnde verzamelpunt. Boven de grote rivieren was dat Amsterdam, van waaruit de vrijwilligers per trein werden doorgezonden naar Oudenbosch. Brabanders meldten zich ook wel in Tilburg. Voor (Zuid-)Limburgers was er het bureau van de wijnhandelaar Hollman²¹⁾ te Maastricht. Niet iedereen die zich aanmeldde, kon ook naar Rome. Een aspirant-zoeaaf moest aan een aantal voorwaarden voldoen. Hij was tussen de zeventien en veertig jaar oud en tenminste 1,57 meter lang. Hij had een getuigschrift nodig van zijn pastoor (hij moest goed katholiek zijn) en van zijn dokter (hij moest gezond zijn en geen handicaps hebben). De gemeente moest hem bovendien voorzien van een papier met zijn naam, leeftijd,

geboorteplaats en de namen van zijn ouders. Hij moest kunnen aantonen dat hij vrijstelling had van militaire dienst en als hij al dienst gedaan had, zijn militair paspoort meenemen. Minderjarigen hadden schriftelijke toestemming nodig van hun ouders of voogden. Op de verzamelpunten werden al deze papieren gecontroleerd en eventuele meegelopen avonturiers weggezonden.

Vanuit Nederland reisden de vrijwilligers, voorzien van treinkaartjes, geld voor leeftocht onderweg en goede raad, in groepjes naar Brussel, waar zij een medische keuring kregen en, indien geschikt bevonden, de volgende dag doorspoorden naar Marseille, waar zij de boot namen naar Italië. Daar werden ze in de havenplaats Civitavecchia opgevangen door een zoeaaf-officier, die hen - opnieuw per trein - begeleidde naar de kazerne in Rome. In totaal duurde de reis vanuit Oudenbosch over Antwerpen, Brussel en Parijs acht dagen, inclusief 48 uur op de veerboot. De Limburgse aspiranten reisden vanuit Maastricht met de trein naar Hasselt en kregen daar opnieuw een kaartje, reisgeld en instructies voor Brussel. Vrijwilligers uit Venlo schijnen via Maaseik, waar de Belgische logementhouder en zaakwaarnemer Lambert Wakkers de recruten registreerde, naar Hasselt doorgereisd te zijn.²²⁾

De reis ging per derde of vierde klas, hetgeen noch in de trein, noch op de boot meeviel, zodat de reizigers blij waren eindelijk in Rome te zijn.²³⁾ Daar volgde 's anderendaags een tweede medische keuring, nu door pauselijke artsen, waarbij wie niet voldeed alsnog terug naar huis werd gestuurd, een gevoelige financiële schadepost voor het Centraal Comité te Brussel. Vervolgens werden de aspiranten ingeschreven bij het pauselijk leger, veelal met een in het Frans of Italiaans vertaalde voornaam. Daarna kwam de inschrijving bij de zoeaven, waarbij ze werden verdeeld over de verschillende onderdelen van het regiment. Voorzien van uitrusting en enkele franken gage vertrok het merendeel al de volgende ochtend voor depotdienst naar een van de 28 garnizoensplaatsen langs de kust en in het gebergte buiten Rome, tien tot veertig uur reizen, deels per trein, maar vooral te voet en dat met volledige bepakking.

Eenmaal aangekomen op de plaats van bestemming bestond de dienst uit dagelijks vele uren wachtlopen bij stadspoorten en -muren, en gedisciplineerde exercitie, waarbij het leren van de Franse bevelen voor de Nederlanders het moeilijkste en schieten het makkelijkste onderdeel was. Veel tijd ging zitten in het onderhouden van de uitrusting en in dagenlange patrouilles door het gebergte. Sommigen voelden zich geheel thuis in Italië, bezochten kerken, kloosters en musea, woonden de kerkdiensten bij, hielden van het klimaat, het voedsel en de mensen. Anderen ervoeren hun diensttijd als een offer voor God, misten hun boerenland en geliefden, en klampten zich vast aan de camaraderie met streekgenoten.

Enkelen kwamen niet door de tweede medische controle in Rome en werden per kerende boot teruggestuurd. Net als de heenreis werd ook die terugreis bekostigd uit fondsen van het Centraal Comité van de zoeavenbeweging te Brussel. Niet weinigen arriveerden ziek in Rome en stierven voor zij een slagveld hadden gezien. Anderen vielen ten offer aan ziektes zoals de

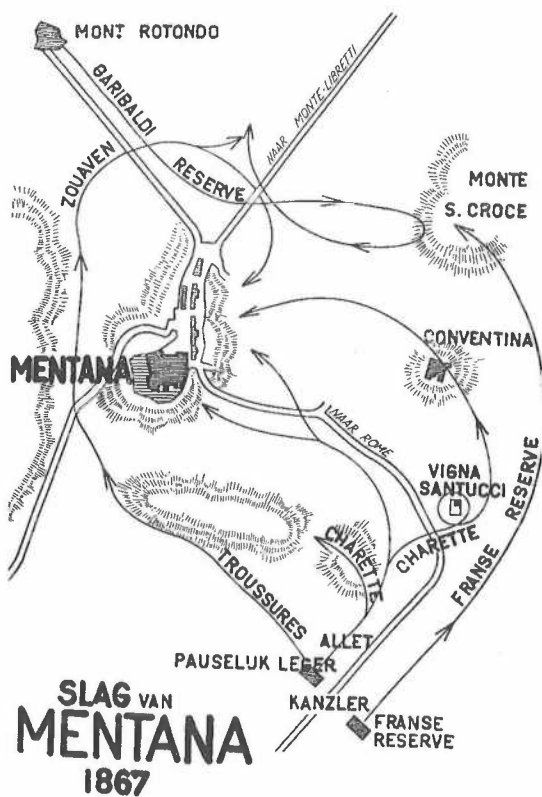

**PATRIMONIUM
PETRI
1867**

Restant van de
Kerkelijke
Staat (1867).

Troepen-
bewegingen
rond Mentana
(1867).

cholera. Een onbekend aantal raakte gewond in de strijd en bezweek dagen, weken of maanden later alsnog in een ziekenhuis. Sommigen, zoals Jeu Hasenackers uit Venray en Jan Laugs uit Ohé en Laak, keerden als oorlogsinvalide huiswaarts. Maar ondanks dit alles tekenden tientallen oud-zoeaven na afloop van hun diensttijd een- of tweemaal bij.²⁴⁾

De Nederlandse zoeaven verplichtten zich tot een diensttijd van twee jaar, dit in tegenstelling tot de Franse en Belgische vrijwilligers, die voor zes jaar tekenden. Dit laatste was een van de redenen waarom Nederlanders zelden de rang van officier bereikten. De enige Nederlander die opklom tot kapitein, baron van Lamsweerde,²⁵⁾ vocht reeds in 1860 als zestienjarige in de slag van Castelfidardo en had zich door de rangen opgewerkt. De Belgische baron Zénon de Résimont²⁶⁾ die op kasteel Moresnet achter Gemmenich woonde, was reeds zeven jaar zoeaaf en had vier jaar als gewoon soldaat gediend voordat hij in 1866 de functie van luitenant mocht bekleden.²⁷⁾

Andere vereisten voor het kader waren leidinggevende capaciteiten en een goede beheersing van de Franse taal, die vanaf het begin als voertaal dienst deed. Ofschoon het geen voorwaarde was, bleek het bezit van enig vermogen noodzakelijk; de soldij was voor officieren niet toereikend om te kunnen voldoen aan de maatschappelijke verplichtingen die aan hen gesteld werden. Toch leidde dit er niet toe dat officieren uitsluitend werden gerekruteerd uit de adel of het patriciaat. Dit valt althans op te maken uit het gegeven, dat zowel enkele Franse, Belgische als Nederlandse officieren vanuit hun thuisland financieel door comités werden ondersteund.²⁸⁾ Overigens waren de Nederlandse officieren verhoudingsgewijs met weinigen; in 1868 waren zij met acht: één kapitein, een eerste luitenant en zes tweede luitenanten. Voor zover

bekend kwam geen van hen uit Limburg.²⁹⁾ Voor de onderofficieren was de situatie financieel gezien minder nijpend, omdat zij minder sociale verplichtingen hadden. Onder de Limburgse vrijwilligers benoemde de leiding in tien jaar een tiental korporaals en/of sergeanten, hetgeen mogelijk mede te danken is geweest aan bekendheid met de Franse taal. De nabijheid van Waals-België of een middelbare schoolopleiding met Frans als vreemde taal kan hierbij een rol hebben gespeeld.

De stemming in Limburg in de jaren 1865-1870

Wie de Limburgse kranten uit de jaren 1860-1870 systematisch zou doornemen, zou waarschijnlijk aanvullende gegevens kunnen vinden voor de lijst die bij dit artikel is gevoegd. Gegevens over wie, van waar, hoe en wanneer naar Rome ging, en (hopelijk) weer huiswaarts keerde. Maar ook bijzonderheden over de ontwikkeling van de strijd om de Kerkelijke Staat, de reactie erop in land en provincie, en over de vele zijdelingse bijdragen aan de zaak van de paus. In de kerken werden missen opgedragen voor de gesneuvelden, dorpen liepen uit om een thuiskeerder feestelijk te ontvangen, comités zamelden geld en kleding in en de gelovigen doneerden ruimhartig aan de Sint Pieterspenning. De zaak van de paus leefde onder het katholieke kerkvolk.³⁰⁾ De Maastrichtse industrieel en Eerste Kamerlid Petrus Regout, een fervent ultramontaan, plaatste in 1868 zelfs een advertentie in de krant, waarbij hij Zijne Heiligheid zijn villa Vaeshartelt aanbood, mocht de paus in die spannende maanden uit het Vaticaan worden verjaagd. In oktober 1869 schonk hij de pauselijke gendarmerie vijftig gewerkte Remington-geweren, vervaardigd in de fabriek van Nagant te Luik.³¹⁾ De Remington was een achterlader die een goede tegenhanger was voor de verreikende chassépotgeweren die bij het Franse contingent in gebruik waren. Na de slag om Mentana waren de voorladers van de zoeaven vervangen door een eerdere Remington-versie.³²⁾ Een partij verbeterde wapens was dan ook een zeer waardevolle gift.

Wat betreft het aantal Limburgse vrijwilligers dat zich meldde voor zoeavendienst, levert de kranten-documentatie van de Stadsbibliotheek Maastricht, afd. Documentatie Limburg voor 1870 een aantal gegevens

Schoolprent: zoeaven in de aanval. Collectie Stichting Nederlands Zouavenmuseum.

op. Zo zijn eind 1869, begin 1870 55 jongelingen uit Limburg zijn vertrokken om dienst te doen.³³⁾ Op 26 maart bericht de Limburger Koerier van vier jongemannen uit Maastricht en Vroenhoven.³⁴⁾ 11 Juli: drie oud-zoeaven uit Roermond en omgeving nemen opnieuw dienst;³⁵⁾ 16 juli: 21 vrijwilligers uit Maastricht vertrekken naar Rome;³⁶⁾ 13 augustus: weer 21 jongelingen uit Maastricht en omstreken;³⁷⁾ 17 september 1870: dertien Limburgse jongeren naar Rome.³⁸⁾ In totaal ging het in de eerste acht maanden van 1870 om 117 vrijwilligers, of, indien het bericht van 13 augustus een herhaling is van het bericht op 16 juli, om 96 man. Het is zeer de vraag of dit alle aanmeldingen waren, de Limburger Koerier was maar één van de vele bladen die in 1870 in Limburg uitkwamen. Maar zelfs dan is een honderdtal nieuwe Limburgse recruten in ongeveer acht maanden een heel respectabele score.

Bij geen van bovenvermelde berichten werden namen genoemd, het geval van de oud-zoeaven uitgezonderd. Wie deze vrijwilligers waren, waar ze vandaan kwamen, blijft vooralsnog een onbeantwoorde, misschien zelfs onbeantwoordbare vraag. Veel Limburgse aspirant-zoeaven werden via het inschrijfbureau van de wijnhandelaar Karel Hollman te Maastricht op weg geholpen. De vele formaliteiten rond acceptatie van de vrijwilligers en financiering en organisatie van hun transport, vereisten ongetwijfeld het bijhouden van een administratie met gegevens van zijn aspirant-zoeaven. Dat gebeurde immers ook in Oudenbosch, het voornaamste transportcentrum. Hollmans archief schijnt echter verloren te zijn gegaan.³⁹⁾ Dit verklaart voor een deel de onderbelichting van de Limburgse zoeaven in het boek van broeder Christoffor, een feilen waarop hijzelf met spijt wees.⁴⁰⁾

Het aantal Nederlandse of Limburgse zoeaven zal nooit met zekerheid kunnen worden vastgesteld. Hiervoor zijn als oorzaken aan te wijzen:

1. onvolledige of zelfs ontbrekende administratie aan Nederlandse zijde, met name te Maastricht;
2. onbekendheid van de Romeinse ambtenaren met de Nederlandse taal en geografie, waardoor allerlei verschrijvingen en onjuistheden inslopen in de matriculen (inschrijfregisters);
3. verdere fouten ten aanzien van plaatsnamen, toen in de jaren 1920 de Romeinse matriculen in druk werden gegeven,⁴¹⁾ waardoor Nederlanders onder meer als Belgen werden vermeld;
4. verhuizing van thuiskeerders en het aanvaarden van

legerdienst of werk buiten Nederland, waardoor zij uit het plaatselijke geheugen verdwenen en ook niet konden worden opgenomen in de, in de jaren 1880 en 1890 opkomende zoeavenbonden.

Achtergrond van de Limburgse zoeaven

De Nederlandse zoeaven waren jong en voor een groot deel afkomstig van het platteland; vaak waren het ongeletterde jongelui: boerenjongens, loonarbeiders, vissers en dergelijke. Het is echter niet zeker of dit algemene beeld in alle opzichten van toepassing is op de Limburgse zoeaven.

Wat betreft leeftijd bestond ook het Limburgse contingent vooral uit jonge jongens, 19- tot 25-jarigen. Henri Weerts uit Klimmen lijkt als veertiger een van de uitzonderingen. Mogelijk waren zijn ijzeren gezondheid - opgedaan in een hard leven als kluizenaar - en getrainde militaire verleden als zoeaaf van belang toen hij in 1868 bijtekende voor een tweede termijn.⁴²⁾ Ook de nijpende situatie in de Kerkelijke Staat in dat jaar kan meegespeeld hebben.

Wat betreft hun sociale en maatschappelijke achtergrond zijn er aanwijzingen dat zich onder de Limburgse vrijwilligers een groter aantal jongelui bevond, dat een ambacht uitoefende of behoorde tot wat men wel de betere kringen noemde. De winkeldiende en de behangselddrukker uit Maastricht en de notarisklerk uit Venray, de bakkersgezel uit Sittard die zijn vaders zaak zou voortzetten, de zoeaaf uit Roermond die later een uitgeverij met boekhandel zou drijven: het zijn maar enkele voorbeelden. Daarbij komen jongelui uit de gegoede burgerij, zoals Huub Becker, wiens vader koopman was en onder meer voorzitter van de Maastrichtse Gemeente Spaarbank, kerkmeester van Sint-Martinus en raadslid.⁴³⁾ Zelf zou Huub Becker later een leerlooierij drijven, en openbare functies bekleden als kapitein der DD Schutterij en gemeenteraadslid (1876-1879). Alphonse Houben was de zoon van een arts in Thorn, Frederik Hollman die van een wijnhandelaar te Maastricht. George de Rosen was de enige die stamde uit adellijke kringen. Het voert te ver om in het kader van dit artikel onderzoek te doen naar de achtergronden van de Limburgse zoeaven, maar de afwijkende tendens lijkt aanwezig. Interessant is in dit kader de problematiek rond het verlies van Nederlandschap.⁴⁴⁾ Een aspirant-zoeaaf moest bij aanmelding in Nederland aantonen, dat hij vrij was van, of voldaan had aan zijn verplichting tot militaire dienst. Wat opvalt is, dat hij er niet expliciet op werd gewezen, dat hij door dienst te nemen bij een vreemde mogendheid gevaar liep zijn Nederlandse nationaliteit te verliezen.⁴⁵⁾ Het kan zijn, dat de organisatoren - bijna zonder uitzondering geestelijken - zich van dit reële gevaar niet bewust waren. Ook is mogelijk, dat zij de consequenties van een verlies van Nederlands burgerschap niet relevant vonden met betrekking tot de onbemiddelde plattelandjongeren op wie zij hun wervingsbeleid afstemden. Wat had zo'n ongeletterde en onbemiddelde knaap nu aan kiesrecht en benoembaarheid in overheidsambten? Toen in 1917 het algemeen mannenkiesrecht werd ingevoerd, stonden heel wat voormalige zoeaven eensklaps met lege handen. Wat men zich in de jaren 1860 kennelijk ook niet realiseerde was, dat zoeaven, wanneer zij

Victor Emmanuel II (links) ontmoet Garibaldi. Collectie Palazzo Pubblico, Siena (I.).

Luitenant Zéno
de Résimont.

verminkt of brodeloos in Nederland terugkeerden, als vreemdeling uitgesloten waren van ondersteuning door het Burgerlijk Armbestuur. Als vreemdelingen kon hen bovendien de toegang tot het eigen geboorteland worden ontzegd, dreigden zij te worden uitgezet en statenloos te raken. Het lijkt erop, dat de kerkelijke overheid aan deze zaken te gemakkelijk voorbij ging. Dat gold ook voor het merendeel van de vrijwilligers zelf: slechts 118 van hen diende bij de koning een verzoekschrift in om in vreemde krijgsmacht te mogen treden.⁴⁶⁾

Opvallend is, dat bijna alle verzoekschriften zijn ingediend door aspirant-zoeven uit Maastricht of Zuid-Limburg. Broeder Christoffor legt hier een relatie met de ontstaansgeschiedenis van de provincie Limburg: de historische verdeeldheid van het gebied over tal van soevereiniteiten zou de Limburger meer dan de 'Hollander' bewust hebben gemaakt van de verworvenheden van burgerschap. Daarbij kwam, dat sommige Limburgers vanuit het Duitse grensgebied naar Nederland geïmmigreerd waren en hun burgerschap hadden verworven bij Koninklijk Besluit. Daarom waren zij, aldus Christoffor, ook meer burgerschapsbewust.

Mijn inziens kunnen echter ook andere factoren een rol gespeeld hebben. Zo stond het Maastrichtse wervingsbureau onder leiding van de drukker-uitgever Karel Hollman, op bescheiden schaal een invloedrijk man uit de gegoede burgerij met een uitgebreid netwerk van relaties, ook juridische. Daarbij komt, dat een deel van de Maastrichtse vrijwilligers uit diezelfde burgerij

stamde, zonen van mannen die openbare ambten bekleedden en zich bewust waren van de wettelijke beperkingen. Als hun jongens later in de plaatselijke, provinciale of landelijke politiek een rol wilden spelen, was behoud van burgerschap een eerste vereiste. Dit argument lijkt mij dan ook voor Hollman de eerste drijfveer te zijn geweest om zijn aspiranten 's konings goedkeuring te doen verwerven. Het feit, dat vaak meerdere aanvragen op één formulier werden samengebracht, wijst er mijns inziens op, dat Hollman ook werkelijk de drijvende kracht achter deze procedure was.

Hoeveel van de 118 aanvragen uit Limburg afkomstig waren, zou met weinig moeite kunnen worden uitgezocht.⁴⁷⁾ In de bijgaande zoeavenlijst zijn er achttien vermeld en toegestaan. Naar berekening van broeder Christoffor gold dat voor negen van de tien gevallen. De koning stelde slechts weinig voorwaarden: men moest aan zijn militaire dienstplicht hebben voldaan, zijn uitgeloofd of voor een vervanger hebben gezorgd. Het verzoek van Willem Joseph Houben uit Kerkrade werd afgewezen, omdat hij nog niet had voldaan aan de Nationale Militie; hij moest eerst de loting afwachten. Ook P.J. Verkooyen uit Sevenum kreeg geen koninklijke toestemming, omdat 'zijn maatschappelijke positie minder gunstig is en hij waarschijnlijk niet bij machte is, zich te doen vervangen' voor de militaire dienstplicht.⁴⁸⁾ Of deze jongens later alsnog zoeaaf zijn geworden, is niet duidelijk.

Tenue van een zoeaaf.

In hoeverre Limburgse zoeaven nadeel hebben ondervonden van een overhaaste dienstneming, is niet bekend. Feit is, dat tal van Nederlandse oud-strijders moeizaam de draad weer opnamen. Om tal van redenen kwamen zij slechts geleidelijk of in het geheel niet meer aan de slag. Wat betreft de provincie Limburg heb ik daar in het onderhavige onderzoek geen tekenen van gevonden. Het merendeel schijnt zijn ambacht of functie weer te hebben opgepakt en er een succes van te hebben gemaakt. Een minder draagkrachtig man als Hubert Dolmans kreeg na thuiskomst ondanks zijn vreemdelingenstatus van de gemeente Meerssen (waar zijn geboorteplaats Itteren toen nog onder viel) een drievoudige baan als koeherder, lantaarnopsteker en doodgraver.⁴⁹⁾ Toch moet ook een aantal Limburgse oud-strijders in financiële problemen zijn geraakt, al was het maar op latere leeftijd. Hierop wijzen de plaatselijke zoeavenverenigingen, zoals die in de jaren 1890 ook in onze provincie werden opgericht. Een van hun doelstellingen was het verlenen van onderlinge financiële bijstand.

Verder onderzoek

De navolgende lijst van Limburgse zoeaven is vooral een samenvatting van bestaande literatuur. Deels ging het om krantenberichten, deels om eerder onderzoek. De compilatie van die gegevens lijkt op het eerste gezicht heel wat op te leveren, maar er blijven evenveel vragen bestaan. Een werkelijke geschiedenis van de Limburgse zoeaven, met aandacht voor vragen van maatschappelijke en sociale aard, kan echter alleen geschreven worden na diepgaand bronnenonderzoek in binnen- en buitenland. Daarbij zouden aan de orde

MODELLO N. 42. Articolo 138 del regolamento 18 settembre 1868. Questo libretto dovrà essere coperto da un foglio di cartapepera sopra il quale sono riportati la indicazione del corpo, il cognome o nome dell'uomo, ed il suo numero di matricola.

LIBRETTO D'UOMO DI TRUPPA

Indicare il corpo: *Reggimento Luari*

Il presente LIBRETTO contenente quarantotto pagine appartiene a

Cognome scritto in carattere rotondo: *Verhagen*

Nome: *Giuseppe*

Inscritto in matricola sotto il N.° *9644*

A *Roma* il *25 Dicembre* 1869

IL TENENTE COLONNELLO (1)

BASSA D'OPERA	NUMERO DELLA COMPAGNIA	NUMERO DEL CONTROLLO ANNUALE NEL												
		1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	
<i>2</i>	<i>5-9</i>	<i>568</i>	<i>277</i>											
		<i>255</i>												

(1) In mancanza del Tenente Colonnello, indicare la qualità del militare. (Art. 138, § 1, n. 1, del R. D. 1868.)

Comune: *MAASTRICHT*

Zoeaven-zakboekje.

STATO CIVILE	CONNOTATI
Ultimo domicilio a <i>Weert (Limburg)</i>	Altezza <i>1 met. 69 cent.</i>
comune di	viso <i>bruno</i>
provincia di <i>Clarendon</i>	fronte <i>calvo</i>
professione <i>proprietario</i>	occhi <i>blu</i>
Nato il <i>23 Febbrajo 1827</i>	naso <i>pravo</i>
a <i>Weert (Limburg)</i>	bocca <i>media</i>
comune di	mento <i>tondo</i>
provincia di <i>Clarendon</i>	capelli <i>brondi</i>
Figlio di <i>Huberto</i>	sopraciglia <i>brondi</i>
e di <i>Giovanna</i>	colore <i>chiaro</i>
domiciliati a	SEGNE PARTICOLARI
provincia di	
Ammogliato il	
a	
allora domiciliati a	
provincia di	
Cambiamenti sopraggiunti nei connotati dopo l'ammissione	
Matrimonio contratto dopo l'ammissione	Ammogliato il <i>18</i>
	a
	allora domiciliati a
	provincia di

Signalement van Jan Verhagen uit Weert.

moeten komen: leeftijd en burgerlijke staat bij dienstneming en na thuiskomst, familie- en vriendschapsrelaties, militaire legering en carrière in Italië, maatschappelijke achtergronden en latere levensloop. Om een en ander dan ook in ruimer perspectief te plaatsen zou een vergelijking met de vrijwilligers uit de rest van Nederland voor de hand liggen. Het is de vraag of een dergelijk veelomvattend onderzoek ooit door iemand zal worden opgepakt, temeer daar de relevantie beperkt is. Het gaat tenslotte om slechts 250-300 Limburgers, een handjevol jongens en mannen dat tussen 1860 en 1870 uit veelal nobele motieven vocht voor een bij voorbaat verloren zaak.

Bijlage 1. Wapenfeiten en thuisvaart

De belangrijkste wapenfeiten van de *Tirailleurs franco-belges*, respectievelijk het *Regiment des Zouaves* in de Kerkelijke Staat waren gerelateerd aan de onderstaande gebeurtenissen:

- 1860: slag bij de stad Castelfidardo; nederlaag tegen Victor Emanuel II; verlies van de oostelijke helft van de Kerkelijke Staat
- 1866 augustus: begrafenis van de cholera-slachtoffers op de dodenakker van Albano
- 1867 oktober 13: Monte Libretti: heldendood van Pieter Jong uit Lutjebroek
- 1867 oktober 28: Monte Rotondo: zoeaven weten de stad dertig uur te behouden tegen de overmacht van Garibaldi's troepen, waardoor Rome voor de Kerkelijke Staat behouden blijft
- 1867 november 3: Mentana: vernietiging van de troepen van Garibaldi

Grafmonument
van drie te
Maastricht
begraven
zoeaven.
Foto: Wil Lem.

1870 augustus - september: Rome: strijd om de hoofdstad

1870 september 20: capitulatie van Rome; opheffing van de Kerkelijke Staat; eenwording Koninkrijk Italië

1870 september 21: zevenhonderd Nederlandse zoeaven vertrekken onder moeilijke omstandigheden via Genua en de Dolomieten uit Italië. Vanuit Zwitserland reizen zij per trein via München en Keulen naar Aken.

1870 oktober 4: aankomst op het station van Maastricht. Het merendeel vertrekt de volgende dag richting 'Holland'.

Bijlage 2.

Limburgse zoeaven, een alfabetische lijst

Bij de tabel

Elke aspirant-soldaat die zich te Rome meldde voor dienst in het pauselijk leger, werd ingeschreven in de matrikellijst van dat lopende jaar. Daarnaast kreeg hij een tweede inschrijvingsnummer dat gerelateerd was aan het legeronderdeel waaraan hij werd toegewezen (huzaren, artillerie, zoeaven, gendarmerie etc.) Bij de zoeaven was dat een chronologische volgnummer: het register liep vanaf de oprichting van het regiment tot aan de ontbinding ervan na de val van de Kerkelijke Staat.

Oud-zoeaven die opnieuw tekenden, werden te Rome in de matrikellijsten als 'nieuwe' soldaten ingeschreven: zij kregen een nieuw volgnummer, zowel in de matrikellijsten voor *alle* aanmeldingen, als in het doorlopende register van het Regiment Zoeaven. Dit was in 1870 in Nederland misschien niet overal bekend en leidde tot de optekening van veel dubbelvermeldingen in de lijsten van Brouwers c.s. Dit beïnvloedde vervolgens de cijfers die door broeder Christoffor werden gehanteerd in zijn berekening van het aantal Nederlandse en andere zoeaven, voorzover het gaat om het *aantal personen*. Mijn onderzoek heeft

circa driehonderd Limburgse inschrijvingen opgeleverd, waarachter enkele tientallen 'recidivisten' schuilgaan. De omvang van het Limburgse contingent zoeaven zal daarom eerder bij de 250 personen liggen. Dit doet niets af aan het aantal recruten dat Limburg of, mutatis mutandis, Nederland leverde aan het korps zoeaven. Uiteindelijk ging het niet om namen, maar om soldaten.

De geschiedenis van en herinnering aan de Nederlandse zoeaven worden bestudeerd en levend gehouden door het *Nederlands Zouavenmuseum* te Oudenbosch. Hier beheert men naast een museumcollectie tevens een groot archief met registers van Nederlandse zoeaven op familienaam en geboorteplaats. Men bewaart er persoonsgegevens en kopieën van het inschrijfformulier van alle Nederlandse zoeaven. Verder foto's, bidprentjes, dagboeken etc., hetgeen per zoeaaf verschilt. Feit is, dat dergelijk materiaal ook in Limburgse archieven te vinden is. Een verzamellijst van zoeaven uit Limburg is niet voorhanden.⁵⁰⁾

1. Tenzij anders vermeld komen de gegevens van deze lijst uit:
 - a) J.W. Brouwers, *Nederland aan Pius IX op den XI april 1869*, [Pius-Album], Amsterdam 1870, [lijst van] Nederlandse pauselijke zoeaven, blz. 292-373. Op deze pagina's twee afzonderlijke lijsten.
 - b) Br. Christoffor, *Uit het epos der 3000 Nederlandse zouaven*, Nijmegen, 1947.
2. Bij Brouwers komen in lijst 1 en 2 soms dezelfde namen voor. Brouwers stelt in zijn voorwoord expliciet, dat het hier niet om dezelfde persoon gaat. Hij meent dat het om familieleden of naamgenoten gaat (xi-xii). Waarschijnlijker is echter, dat het om oud-zoeaven ging, die opnieuw dienst namen. Volgens Christoffor tekenden tenminste 150 Nederlandse zoeaven bij na afloop van hun diensttijd en aansluitend verlof. Waar dit glashelder was, heb ik de dubbelvermelding gecorrigeerd. In de derde kolom staat dan de opmerking: *2 perioden?* Het vraagteken duidt erop, dat de betreffende persoon meer dan een keer kan hebben bijgetekend.
3. Daar waar dit door gegevens uit andere bronnen mogelijk was, zijn voornamen aangevuld.
4. Bij de selectie van vermoedelijke Limburgers uit de lijsten van Brouwers heb ik mij bepaald tot die geboorteplaatsen, die qua schrijfwijze een redelijke mate van herkenbaarheid opleverden. Plaatsnamen als Wijk, Berg, Bergen, die ook in andere provincies voorkomen, zijn gecontroleerd op het voorkomen van de familienaam (dus *niet* op de vermelding van de betreffende zoeaaf). De plaats IJsselstein kon alleen de Utrechtse gemeente betreffen, omdat het Limburgse Peeldorp van veel latere datum is.
5. Geboorteplaatsen hoeven niet identiek te zijn met woonplaatsen. Bij voldoende gegevens in literatuur of bronnen is na de onbekende geboorteplaats (aangegeven met een vraagteken) soms de woonplaats vermeld.
6. Een asterisk (*) geeft de geboortedatum aan.
7. Twee asterisken (***) verwijzen naar een aanvraag tot toestemming om in vreemde krijgsdienst te mogen treden, zoals aanwezig in het Nationaal Archief (18 personen).⁵¹⁾

Naam	geboorteplaats	opmerkingen	woonplaats in 1892 of later ⁵²⁾
Acker, Nicolaas van den	Venlo		
Aerts, Cornelis			Maastricht
André, Joseph	Maastricht		
Baardwijk, Hendrik van	Horst		
Bastings, ⁵³⁾ Antonius**	Borgharen	Dienstneming juni 1870.	
Bauman, Henri	Tegelen		
Becker, Gerard Hubertus	Maastricht		
Berlo, ⁵⁴⁾ Hubertus Wolterus van**	Maastricht	Eind juni 1870 naar Rome?	
Beurkens, Bartholomeus	Sittard		
Bex, Andreas			Nunhem
Biermans, Petrus	Herkenbosch		
Bisschops, ⁵⁵⁾ Joannes	Heerlen	2 perioden	
Bollen, Gerard	Maastricht		
Bollen, ⁵⁶⁾ Thomas Servatius Hubertus**	Maastricht	Maastricht	Eind 1869 naar Rome?
Bolsius, Louis	Weert ⁵⁷⁾		
Boogaard, ⁵⁸⁾ (Jean Servais) Johannes Servatius van den**	Maastricht	* 14 mei 1851. Dienst: 7.10.1869-20.09.1870 (val Rome).	
Borne, Nicolaas	Maastricht		
Bouwman, H.	Limburg ⁵⁹⁾	2 perioden?	
Brasseur, ⁶⁰⁾ Hubertus	Maastricht		
Brasseur, Martinus	Maastricht		
Brasseur, ⁶¹⁾ Nicolaas Josephus	Maastricht		
Braun, Joannes	Bunde		
Broenen, ⁶²⁾ Joannes	Valkenburg? ⁶³⁾	In 1866 zoeaaf.	
Brouw, Joannes	Maastricht		
Bury, ⁶⁴⁾ Lambert Michel**	Maastricht		
Canna, Louis			Limmel ⁶⁵⁾
Canna, ⁶⁶⁾ Martin	Meerssen	* 9 november 1842. Bij val Rome, 20.09.1870.	
Caron, Georges	Bunde		
Cilissen, Lambertus	Oud-Vroenhoven		Maastricht ⁶⁷⁾
Cillekens, J.N.	Heythuizen		
Cobben, ⁶⁸⁾ Josephus Ludovicus	Maastricht		
Coenen, Petrus H.	Neeritter		Neeritter
Coninx, Petrus	Nederweert		
Cox, Franciscus	Thorn		
Cox, Henri	Pey bij Echt	2 perioden?	
Crapels, Hubert	Heerlen		
Cremers, Henri	Montfort ⁶⁹⁾		
Cremers, ⁷⁰⁾ Louis	Tegelen		Tegelen
Creusen, ⁷¹⁾ F.	Wylre	In 1866 zoeaaf.	
Croen, Joannes	Hulsberg		
Cuypers, Leonardus	Maastricht		
Dalen, ⁷²⁾ Augustus van	Maastricht	† Rome, 29.09.1868.	
Darding, Joannes (Jean)	Oud-Vroenhoven ⁷³⁾		Biesland ⁷⁴⁾
Dauffet, Christiaan	Sittard		
Dehinck, Gerard	Thorn		
Dehinck, Hubert Antonius	Thorn		
Deumens, Guillelmus			Venlo
Dieux, Joannes	Limbricht ⁷⁵⁾		
Dijck, ⁷⁶⁾ Julien (Jules) C.N. van den	Maastricht	Sergeant	
Dijck, Wouter van den	Maastricht	Korporaal	
Dirix, Joannes	Limbricht		
Dohmen, Christiaan			Schinveld
Döhmen, Hubertus	Born		
Dohmen, Jozef	Schinveld		
Dohmen, Willem	Born		
Dolmans, ⁷⁷⁾ Wilhelmus Hubertus	Itteren ⁷⁸⁾	* Itteren 1840, † Maastricht 1927. Dienstneming 19.11.1868, tot 20.09.1870 (val Rome)?	
Dömmen [Dohmen?], Christiaan	Schinveld ⁷⁹⁾		

Dorp, Antonius van	Maastricht		
Douffet, Christiaan	Helden		
Dujardin, Hubert	Maastricht		
Engelen, Johannes	Echt		Pey-Echt
Erven, Joannes	Hulsberg		
Ewals, Johannes	Vierlingsbeek ⁸⁰⁾		
Fellerhoff, Bernardus			station Melick- Herkenbosch
Philippen, ⁸¹⁾ Josephus	Maastricht		
Fontaine, ⁸²⁾ H. Joseph	Weert	* 9 augustus 1841. Mentana-kruis (1868)	
Fontaine, Theodorus	Weert		
Fooy, Wilhelmus	Maastricht		
Frantzen, ⁸³⁾ Christiaan**	Maastricht	* 9 augustus 1851. Dienstneming april 1870?	
Frère, ⁸⁴⁾ Mathijs**	Maastricht	Dienstneming juli 1870?	
Froijen, ⁸⁵⁾ Joannes Winandus**	Limbricht?	1868-1870 te Rome?	
Geerlings, H.			Roermond
Genenden, ⁸⁶⁾ Mattheus van	Thorn		Thorn
Gerardie, Leonard	Maastricht		
Gerretsen, Karel Felix Ch.	Bocholtz		
Geurts, Christiaan	Stevensweert		
Geurts, ⁸⁷⁾ Gerard	Horst	2 perioden?	
Geurts, ⁸⁸⁾ Jak. Joh.	Nederweert ⁸⁹⁾	† Rome in juli 1867 aan cholera.	
Geurtz, Christiaan	Stevensweert	† Rome, 22 augustus 1867.	
Gielen, H.			Dülken (D.)
Gielen, Johannes	Thorn		
Gielissen, Theodorus	Stramproy ⁹⁰⁾		
Giero, ⁹¹⁾ Jozef Petrus	Maastricht	2 perioden: 1866-1870. Streed te Monte Rotondo (1867) en Mentana (1867); eindrang sergeant; Bene Merenti in goud (1866); Mentana-kruis.	
Giesen, Joh.	Halen		
Giessen, ⁹²⁾ Jacobus	Halen		Halen
Glabbeek, Johannes	Maastricht		
Glazenmaekers, Jozeph	Maastricht	* 1 september 1843. Dienstneming 7 april 1870.	
Goemans, G.			Bergen
Goossens, Franciscus	Venlo		
Gorissen, Mathieu			Caberg ⁹³⁾
Graat, Adriaan de			Maastricht
Gransieur, P.J.			Echt
Graus, Cornelis	Stevensweert		
Gregoire, Johannes	Maastricht		
Gregoire, Julianus	Maastricht		
Grubben	Blerick		
Grubben, Louis	Maasbree		Blerick
Gulpen, ⁹⁴⁾ Van	Limburg ?	In 1866 zoeaaf.	
Haag, Mattheus van	Grubbenvorst ⁹⁵⁾		
Haen, ⁹⁶⁾ Johannes Hubertus	Roermond ⁹⁷⁾		
Hasenackers, ⁹⁸⁾ Jozef A.H.	Venray	* 8 augustus 1833. 'Student' Diende 9.7.1868 - 9.7.1870; per 11 december 1869 korporaal; oorlogsinvalid; Bene Merenti (1891).	Venray
Hecker, Henri	Vroenhoven ⁹⁹⁾		
Hecker, ¹⁰⁰⁾ Henricus Hubertus**	Maastricht	Nam dienst in 1866.	
Heeker, Henri	Vroenhoven		
Heel, Jean Hubert van	Echt		
Heijster, ¹⁰¹⁾ Henri van	Venray	* 24 december 1842. Metselaar. Diende 23.11.1867 - 25.11.1869.	Vanaf mei 1870: Mook
Henfling, ¹⁰²⁾ Alexander,	Herkenbosch	2 perioden?	
Henssels, ¹⁰³⁾ Toussaint	Maastricht	* 2 maart 1853. Dienstneming 18.08.1870.	
Herman, Joseph	Maasbree		
Hermkens, Christiaan			Neeritter
Hermkens, Joannes	Blerick		

Hermkens, Petrus	Blerick		
Heunkens, Johannes			Blerick
Heusschen, Wynand	Borgharen		
Hildebrandt, ¹⁰⁴⁾ Henri	Venlo		
Hoefnagels, Martinus			Baarlo
Hoefnagels, ¹⁰⁵⁾ Martinus	Maasbracht		
Hollman, ¹⁰⁶⁾ Frederik Hubertus**	Maastricht	Dienstneming begin 1870.	
Hoof, Franciscus van	Maastricht		
Hoof, T.M. van	Maastricht		
Hooren, ¹⁰⁷⁾ Frans van	Maastricht?		
Houben, ¹⁰⁸⁾ Alexander	Thorn	Korporaal	
Houben, ¹⁰⁹⁾ Alphons**	Thorn	Dienstneming 1865. Sneuvelde bij val Rome, 20 september 1870 †.	
Houben, Gustave	Thorn		
Houtermans, Cornelis	Voerendaal ¹¹⁰⁾		
Hozemans, Franciscus	Maastricht		
Hozemans, Petrus			Venlo
Huigens, A.R.	Maastricht		
Huigens, Antonius	Maastricht		
Huijemans, Johannes	Maastricht		
Huijgens, ¹¹¹⁾ Antoine	Maastricht	3 november 1868 gewond geraakt bij slag Mentana.	
Huijmen, August	Noorbeek		
Huijs, Antonius	Helden	2 perioden?	
Huijsmans, Johannes	Maastricht		
Hultzens, Hubert	Weert		
Hutjens, ¹¹²⁾ Cornelis	Grubbenvorst	2 perioden?	
Hutzeler, Theodorus	Kerkrade		
Huygens	Maastricht		
Huynen, Augustinus	Noorbeek		
Huys, ¹¹³⁾ P.A.	Blerick?		Venlo
Iterzon, ¹¹⁴⁾ Hubert van	Venlo		
Jacobs, Johannes (Joan)	Weert	* 14 september 1841. Bene Merenti (1891)	
Jansen, Alex. Sib. Gerard.	Roermond		
Jansen, Karel Emilius	Sittard		
Jansen, Paulus	Helden		
Janssen, Andreas (André) ¹¹⁵⁾	Helden	* 16 mei 1845. Diende 1867-1869.	Helden
Janssen, Franciscus (Frans)	Helden	2 perioden?	
Janssen, H.			Venlo
Janssen, ¹¹⁶⁾ Joannes Hubertus**	Maastricht	Diende 1868 tot 1870?	
Janssen, ¹¹⁷⁾ Johannes	Venlo	* 17 maart 1847. Diende 2 perioden: nam maart 1870 opnieuw dienst.	Venlo
Janssens, Augustinus	Sittard		
Janssens, Hendrik	Meijel	† Rome, 30 november 1867.	
Janssens, Henri	Helden		
Janssens, Martin	Roermond		
Janssens, Paulus	Helden		
Jehers, Christiaan	Helden		
Jong, H. de	Maastricht		
Jong, Johannes de	Houthem	† Rome, 21 juli 1867.	
Jong, Mattheus (de)	Meerssen	2 perioden?	
Jong, ¹¹⁸⁾ Petrus Antonius de	Maastricht	In juni 1869 naar Rome?	
Jong, Rein de	Maastricht		
Jongen, Jozef (Jos)	Maastricht		Venlo?
Jonger, Joseph	Maastricht		
Kemmerling, Frans	Maastricht		
Kerkhoffs, ¹¹⁹⁾ Marie Joseph Alphonse Hubert	Nuth?	In 1870 zoeaaf.	
Kersten, ¹²⁰⁾ Hendrik M.	Bergen	* 16 oktober 1847. Sergeant-fourier.	1906: Venray
Kleijn, Henri	Maastricht		
Kleuskens, ¹²¹⁾ Christiaan	Horst?		Roermond
Kluysens, Christiaan	Venlo		
Koenings, Willem	Maastricht		
Koks, H.	Echt		
Koolen, Fr.			Nederweert

Krips, Antonius	Brunssum ¹²²⁾		
Krul, A.	Weert		
Küppers, ¹²³⁾ Johannes Jakobus	Roermond	2 perioden?	Roermond
Kuypers, Leon			Venlo
Laak, Henri op de	Venlo		
Langen, Jean	Echt		
Laudy, ¹²⁴⁾ Leopold	Venlo?		Venlo
Laugs, ¹²⁵⁾ Joannes Renier	Ohé en Laak	Diende 11.1868-02.1870, afgekeurd wegens verwonding; Bene Merenti (1891).	Ohé en Laak
Lemaire, ¹²⁶⁾ Andries	Meerssen?		
Lemmens, ¹²⁷⁾ L.	Maastricht?	2 perioden: nam opnieuw dienst juli 1870.	
Lenaerts, Willem	Venlo	† Frascati, 11 augustus 1866.	
Lenssen, Th.	Afferden		
Libot ¹²⁸⁾	Helden?		
Lierop, ¹²⁹⁾ Van	Limburg ?	In 1866 zoeaaf.	
Lina, August	Venlo		
Lina, Caspar	Venlo		
Lindemans, ¹³⁰⁾ Guillaume	Sittard		Sittard
Lintjens, ¹³¹⁾ Josephus	Heerlen		
Martens, J.	Maastricht		
Meijel, ¹³²⁾ Louis Hubertus van	Venlo	Streed te Bagnareo (1869). ¹³³⁾	Venlo
Mertz, ¹³⁴⁾ Gerardus Franciscus Hubertus	Maastricht	2 perioden?	
Metten, Herman	Stramproy		
Meulen, Antonius van der	Maastricht		
Michiels, Godefridus	Thorn	2 perioden?	
Minis, Hendrik	Maastricht		
Mulder, ¹³⁵⁾ Theodorus Adam Franciscus (Theodoor)	Maastricht?	Vanaf april 1870 te Rome?	
Nelissen, Robertus Matthias ^{136)**}	Maastricht		
Neven, Joannes	Maastricht		
Niesten, Petrus	Sittard		
Nouwens, Joannes	Maastricht		
Nozeman, ¹³⁷⁾ Franciscus Henricus Antonius	Tilburg / Weert	* 29 november 1833. Korporaal, vervolgens sergeant; Bene Merenti in goud (1866).	
Nuckelmans, Jozef	Thorn		
Nuyens, ¹³⁸⁾ André	Grotenbroek / Roermond	Sergeant	
Pasch, ¹³⁹⁾ Josef J. van de	Venray	* 31 augustus 1837. Leerlooier. Diende 9.9.1867 - 11.11.1869; eindrang zoeaaf 1e klasse; Bene Merenti (1891).	Venray
Peeters, ¹⁴⁰⁾ Pierre Léonard	Belfeld	* 1845 augustus 1845. Dienst 28.04.1870-20.09.1870 (val Rome). * 1844?	
Pellemans, Jacques	Weert		
Peters, Andreas	Venlo		Venlo
Peters, Christiaan			Venlo
Peussens, Nicolaas	Sint Geertruid ¹⁴¹⁾		
Philippe, J.	Maastricht		
Pollaert, Christoffel	Herten		
Ponjee ¹⁴²⁾	Bergen?		
Pragers, Antonius	Sevenum		
Proper, ¹⁴³⁾ Reinerus Hubertus**	Sint Pieter	Dienstneming juli 1870	
Puts, Aloysius	Weert		
Puts, Ludovicus Hubertus	Weert	* 8 februari 1842	
Raedts, Michel	Sevenum		
Raets, Jean	Wessem		
Ras, Th.			Maastricht
Reinarts, Lambertus	Valkenburg		
Reinarts, Wilhelmus	Valkenburg		
Rijswijk, ¹⁴⁴⁾ Henri van	Buggenum		Buggenum
Ritzen, Petrus	Hoensbroek		
Robertus, Matthias	Maastricht		
Rodolf, Engelbert	Thorn		

Rögels, ¹⁴⁵ Carl			Tönisberg (D.)
Rosen de Borgharen, ¹⁴⁶ George A.M.M. baron**	Schaesberg ¹⁴⁷		
Sassen, Franciscus	Maastricht		
Schaer, Petrus van de	Thorn		
Schatting, Louis	Schinveld		
Scheijen, Jean	Sittard		
Schell, ¹⁴⁸ Johannes Hubertus	Blerick	* 23 november 1844	
Schellen, ¹⁴⁹ Hubert	Tegelen		
Schers, Christiaan	Helden		
Schmit, ¹⁵⁰ Jean Pierre Hubert**	Maastricht		
Schoor, Petrus Joh. van der	Thorn		
Schout, Martinus van der	Meerlo		
Schram, Jacques	Buggenum		
Schram, Jakobus	Venlo	† Rome, 21 januari 1869	
Schuit, Jean Pierre Hubert	Maastricht		
Schultze, ¹⁵¹ Albertus Hubertus**	Maastricht	Eind mei 1870 naar Rome?	
Schumacher, Jozef (Joseph)	Maastricht		
Schumacker, Martinus	Maastricht		
Segers, Jac.	Helden	* 1843 mei 23. † Mentana, 3 november 1867 ¹⁵²	
Shoemaker [Schumacher?], Frederik Limburg		Streed o.m. als <i>tirailleur</i> bij Castel-Fidardo (1860). ¹⁵³	
Smeets, Hubertus? ¹⁵⁴	Maasbracht	2 perioden?	
Snellen, Jacobus Johannes ¹⁵⁵	Horst	2 perioden? Dienstneming februari 1867	Horst
Speijck, Cornelis van			Roermond
Stappers, ¹⁵⁶ Gerard Hubertus	Grubbenvorst	2 perioden?	Grubbenvorst
Stijllen, Henri	Maastricht		
Stijnen, Leonardus	Neeritter ¹⁵⁷		
Straus, ¹⁵⁸ Joannes	Venlo		
Streignarts, Willem	Maastricht		
Strous, ¹⁵⁹ Jean	Venlo	Streed te Bagnareo (1869)?	Venlo
Stultjens, Henri Hubert	Weert	* 20 april 1848	
Tankeren, Louis van	Venlo		
Teunissen, Hendrik	Weert		
Theunissen, Jan Mathijs	Weert	* 18 februari 1829; Mentana-kruis (1868)	Weert - Laar
Thilippen, Jozef	Maastricht		
Thoelen, Hubertus	Sittard	2 perioden?	
Tholen, ¹⁶⁰ Frans M.D.H.	Sittard?	In 1868 te Rome?	
Tholen, Frans van	Limburg		
Tielen, ¹⁶¹ Antonius M.C.	Drunen; begin 1868 te Venray	* 1843 september 2. Notarisklerk. Dienstneming juli 1868	
Timmers, Herman	Maastricht		
Tol, Martinus Leonard van	Maastricht	2 perioden?	
Trienekens, Hendrik	Venlo	* 15.11.1842	Venlo
Troyens, Wijnand	Limbricht		
Tulfer, ¹⁶² Lambertus	Putten / Venray	* 1840. Nam dienst zomer 1868.	?
Velter, Joannes	Thorn		
Venne, ¹⁶³ Jozef van de	Roermond?		
Verhaag ¹⁶⁴	Grubbenvorst?		
Verhagen, ¹⁶⁵ Joannes (Guiseppe)	Weert	* 23 februari 1847. Nam dienst op 25.12.1869	
Verheijden, Joannes Wilh.	Susteren		
Verstappen, Leonardus	Meijel	2 perioden?	
Verstraaten, ¹⁶⁶ J.H.	Sittard	† Hasselt (B.), oktober 1870	
Veugen, Walter			Maastricht
Vollenberg, ¹⁶⁷ Jan (Jean) A.H.	Venray	* 26.8.1846. Schoenmaker. Stafmuzikant; Bene Merenti (1891)	1894: Horst- America
Vostermans, Gijsbertus	Limburg		
Vostermans, ¹⁶⁸ Gijsbertus	Grubbenvorst?	2 perioden? Dienstneming februari 1867.	Arcen, kasteel
Vostermans, ¹⁶⁹ Hubert	Venlo		Venlo
Voy, Willem			Maastricht
Waayen, H.			Haelen
Weerens, Hubert	Wessem		

Weerts, ¹⁷⁰⁾ Johannes Henricus (Enrico)	Berg ¹⁷¹⁾	* 1827. Gouden medaille 3e klas en Herinneringskruis 1867. 2 perioden: 7.4.1866 - 15.4.1868 en 9.7.1868 - 9.7.1870. Vocht in 1868 te Monte Libretti, Nerola en Mentana.	
Weerts, Henri	Klimmen		
Weerts, Henri	Valkenburg		
Weijenberghe, Mattheus van de	Roermond		
Weijerberg, Jan	Melick		
Welters, Renard	Echt		
Wetten, Herman	Stramproy		
Wielders, Henri			Maastricht
Wielders, Jean			Maastricht
Wilders, ¹⁷²⁾ Henricus Hubertus**	Maastricht	Dienstneming eind mei 1870?	
Wilders, Jacobus	Arcen en Velden ¹⁷³⁾	† Rome, 4 september 1867.	
Wilhelmi, Theodorus Jos.	Swalmen	2 perioden?	

NOTEN

1. Antwoord van een zoeaaf op de vraag of hij er niet beter aan deed in Nederland te blijven dan te vechten voor een vreemde mogendheid. J.W. Brouwers, *Nederland aan Pius IX op den XI april 1869*, Amsterdam 1870, 292.
2. Broeder Christoffoor, *Uit het epos der 3000 Nederlandse zoeaven*, Nijmegen 1947, 221.
3. Het ultramontanisme was een stroming binnen de Katholieke Kerk die de opperheerschappij van de paus c.q. Rome niet alleen op geloofszaken toepaste, maar deze ook voorstond in het politieke leven van staten.
4. Christoffoor (zie noot 2), 179 en passim.
5. Zie hiervoor: Petra van Essen, *Voor paus en koning, een korte geschiedenis van de Nederlandse zoeaven, 1860-1870*, Oudenbosch 1988.
6. Meer specifiek voor het departement Nedermaas zie: P.J.H. Ubachs en Ingrid M.H. Evers, Ongewilde revolutie, Limburgs Maasland onder Frankrijk 1794-1814, Maastricht 1994, in: *Jaarboek van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap* [PSHAL] 130 (1994) 1-251.
7. Deze alinea is met toestemming deels overgenomen van de internetsite van het Nederlands Zouavenmuseum te Oudenbosch.
8. De achtergronden van het conflict zijn in dit blad al eerder uiteengezet en komen hier niet aan bod. Zie L.J. Rogier en N. De Rooy, *In vrijheid herboren, Katholiek Nederland 1853-1953*, 's-Gravenhage 1953, 130-138, en P.J.H. Ubachs, *Handboek voor de geschiedenis van Limburg*, (Maaslandse Monografieën, 63), Hilversum 2000, 389-390.
9. De naam 'zoeaven' gaat terug op een Kabylen-stam uit het Atlasgebergte in Noord Afrika, waarvan de beste krijgers ('zouawah') als lijfwacht optraden voor Berberse vorsten. Toen deze soldaten in dienst kwamen van Frankrijk - grote delen van Noord Afrika behoorden tot de Franse koloniën - ontstond een Frans korps zoeaven, dat geleidelijk werd aangevuld met Franse soldaten en daardoor 'autochtoon' werd. Met de pauselijke zoeaven, die eerst in 1861 ontstonden, hebben zij niets gemeen dan de naam en de oorspronkelijke klederdracht.
10. Christoffoor (zie noot 2), 17-18.
11. Christoffoor (zie noot 2), passim. GAM, Collectie Weerts, inv.nr. 2: brief dd 7 september 1866.
12. In 1864 begon de augustijner pater en Amsterdamse pastoor C. de Kruijf een systematische werving van Nederlandse zoeaven, waarvoor hij een uitgebreide landelijke organisatie wist op te zetten. Christoffoor (zie noot 2), 26 en volgende.
13. Cijfers bij Christoffoor (zie noot 2), 8-9. Voor het Belgisch-Limburgse contingent zie o.m. Henckens, Christiaan Henckens en drie broers in het pauselijke zouavenleger, in: *De Maasgouw* 94 (1975) 3-16, en A.M.A. Maassen, Pauselijke zouaven en de Nederlands-Limburgse in het bijzonder, in: *Limburgs Tijdschrift voor genealogie* 22 (1994) 6-11. Zie ook: *Limburgs Dagblad*, editie Midden-Limburg [Roermond], 10 augustus 1984, p. 13, k. 1-6, met foto van pauselijk zoeaaf Jan Snijkers uit Kessenich (B.). *De Limburger*, 27 juni 1981, p.39, k. 8 (Geistingen). Willemsen (zie noot 98), (1977) 84-85 (twee broersbaronnen uit Geysteren).
14. Cristoffoor (zie noot 2), 198. Bij de val van Rome in 1870 bestond ongeveer de helft van de 8.000 man pauselijk leger uit zoeaven (209).
15. Christoffoor (zie noot 2), passim.
16. Het merendeel van de niet teruggekomen Nederlandse zoeaven overleed aan ziekten, of - na een dagenlang sterfbed - aan in de strijd opgelopen verwondingen. Cijfers hierover zijn niet bekend. Voor de verschillende veldslagen zie: Christoffoor (zie noot 2), passim.
17. Circa 1.000 Garibaldisten sneuvelden hier of raakten gewond, 1.600 werden gevangen genomen. Aan pauselijke zijde vielen 36 doden, waaronder 23 zoeaven (13 Nederlanders).
18. Citaat: internetsite Nederlands Zouavenmuseum.
19. Sommige bronnen spreken van 2 oktober, andere van 4 oktober.
20. J. Habets, Chronijkje van Limburg door eenen dorpskapelaan, in: *De Maasgouw* 95 (1976) 113. Huub Noten, *Tuinen van stilte*, Maastricht ..., 66 [monument Algemene Begraafplaats Maastricht]. Een recente beschrijving van de lotgevallen van het zoeavenleger bij Wim Zaal, *De vuist van de paus, de Nederlandse zoeaven en het einde van de Kerkelijke staat, 1860-1870*, Amsterdam 1980.
21. Christoffoor (zie noot 2), 156, 229, 230 en 235.
22. Maassen (zie noot 13), 9.
23. De zoeaaf Weerts schrijft over de eideloze reis, die hij door het noteren van tijden en aantallen kilometers probeert te verlichten. De zeereis was verschrikkelijk omdat er een grote storm opstak en de derde - en vierdeklas passagiers twee dagen en twee nachten aan dek verbleven zonder beschutting tegen de kou, slagregen en overkomende golven. GAM, Collectie Weerts, inv.nr. 2: correspondentie 1866.

24. Christoffoor (zie noot 2) schatte het aantal Nederlandse herinschrijvers op circa 150. Gebrek aan gegevens maakt een cijfer voor Limburg vooralsnog onmogelijk (zie ook bijlage 2).
25. Van Lamsweerde, afkomstig uit Nijmegen, streed volle tien jaar voor de paus. Castelfidardo leidde tot zijn benoeming tot korporaal.
26. GAM, Collectie Weerts, inv.nr. 2: brief dd 7 september 1866; Weerts spreekt van 'Resimo'. Bedoeld werd het kasteel Bempt, dat Zénon de Résimont na het overlijden van zijn broer in 1913 in bezit zou krijgen. Hij overleed drie jaar later, in 1916 (bron: internet).
27. Cristoffoor (zie noot 2), register sive Lamsweerde.
28. Cristoffoor (zie noot 2), 107.
29. Cristoffoor (zie noot 2), 149-150, 198 en passim.
30. Hoe ver men in deze provincie ging in de adoratie van paus Pius IX wordt uiteengezet bij E. Lemmens, *Aan vorst en vaderland gehecht, doch tevreden zijn zij niet, Limburgse politici in Den Haag 1839-1918*, Amsterdam 2004, 233. Zie ook: L.J. Rogier, *Herdenken en herzien, verzamelde opstellen*, Bilthoven 1974, 97.
31. *Limburger Koerier*, 23 oktober 1869, p.2, k.1.
32. Cristoffoor (zie noot 2), 199. Dat de zoeaven de nieuwe wapens hogelijk waardeerden, blijkt uit hun brieven aan het thuisfront. Zowel Johan van de Pasch als Henri Weerts vermeldden eind 1868, begin 1869 de achthonderd nieuwe geweren die het regiment had aangeschaft ter vervanging van een deel van de verouderde voorladers. Willemsen (zie noot 98), 84: Van de Pasch). GAM, Collectie Weerts, inv.nr. 2, passim.
33. *Limburger Koerier*, 15 januari 1870, p.2, k.1.
34. *Limburger Koerier*, 26 maart 1870, p.2, k.1.
35. *Limburger Koerier*, 11 juli 1870, p.2, k.1.
36. *Limburger Koerier*, 16 juli 1870, p.2, k.2.
37. *Limburger Koerier*, 13 augustus 1870, p.3, k.1.
38. *Limburger Koerier*, 17 september 1870, p.3, k.1.
39. In Oudenbosch zorgde broeder Bernadinus van de Congregatie van broeders van Oudenbosch als administrateur voor de gegevens over passerende zoeaven; zijn papieren bleven bewaard in het archief van zijn congregatie. Karel Hollman voerde ongetwijfeld een eigen administratie die niets met Oudenbosch te maken had. Zijn archief is waarschijnlijk verloren gegaan binnen de familie.
40. Cristoffoor (zie noot 2), 187.
41. *Matricule des Zouaves Pontificaux. Liste des Zouaves, nr. 1-nr. 11.036*. Lille 1920. 2 dln.
42. Weerts wordt als kluizenaar beschreven bij Ad. Welters, *Kluizenaars in Limburg*, Heerlen ..., 116-122, 129 (foto). Zie ook: H.W.A. Lemmerling, *Oet vreuger jaore, volksleven en volkcultuur in en om het Mergelland*, dl. 5, Oirsbeek 1980, 53, met foto, en noot 170.
43. J.H.J. Gulikers, Biografische gegevens van de leden van de Maastrichtse gemeenteraad van 1851, in: *Liber Amicorum Edm. M.A.H. Delhougne, bundel opstellen aangeboden aan de genealoog drs. Edm. M.A.H. Delhougne bij gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag op 8 februari 1982*, Roermond 1982, 110-131, 113.
44. Over deze problematiek en haar gevolgen voor de betrokkenen en hun nageslacht, zie Christoffoor (zie noot 2), 218-252. Zie ook: Gerard René de Groot, *De geschiedenis van het Nederlandse nationaliteitsrecht in de negentiende eeuw*, te verschijnen in de vierde bundel van de Werkgroep Limburgse Rechtsgeschiedenis (Maastricht 2005, RAL).
45. Van belang waren hier het Burgerlijk Wetboek (1838) artikel 9, en de Wet op het Nederlandschap (1850) artikel 10, die stelden, dat men zijn nationaliteit verloor indien men zonder toestemming van de koning in vreemde krijgsmacht ging. Christoffoor (zie noot 2), 220. Er is jaren later wel beweerd, dat de leiding de pastoors opdracht had gegeven de vrijwilligers te wijzen op de noodzaak van een aanvraag tot toestemming, maar broeder Christoffoor meent op goede gronden daaraan te moeten twijfelen. Christoffoor (zie noot 2), 237-238.
46. De wet schijnt niet te hebben gegolden voor minderjarigen. Zolang zij minderjarig waren (in de jaren 1860: jonger dan 23), konden zij hun gang gaan zonder koninklijke toestemming, zij het dat de overige voorwaarden wel bleven gelden (zoals dienstplicht c.q. vervanging van dienstplicht door derden).
47. De stukken zouden zich bevinden in het Nationaal Archief, archief Ministerie van Justitie, nrs. 4856, 4857.
48. Christoffoor (zie noot 2), 229 (Houben) en 233 (Verkooyen).
49. In 1915 was hij dagloner, baanwachter en doodgraver. J.H.M. Moers, *Dolmans, genealogie en familiegeschiedenis*, Roermond 2003, p. 368-369, waar tevens afdruk van zijn akte van toetreding tot het regiment.
50. Vriendelijke mededeling van mw. M. Zonneveld-Kouters, conservator Nederlands Zouavenmuseum, dd. 1 juli 2004 (email).
51. Zie Christoffoor (zie noot 2), 218-252.
52. De gegevens in kolom 4 zijn deels overgenomen uit L. Lemmen, *Limburgse Zouaven*, in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* 18 (1990) 3.
53. Verkreeg toestemming voor vreemde krijgsmacht bij KB van 17 juni 1870, nr. 26. Christoffoor (zie noot 2), 235-236.
54. Verkreeg toestemming voor vreemde krijgsmacht bij KB van 25 juni 1870, nr. 31. Maassen (zie noot 13), 9.
55. Vertrok op woensdag 9 juni 1870 als oud-zoeaaf naar Rome om opnieuw dienst te nemen. *Limburger Koerier*, 11 juni 1870, p.2, k.1.
56. Verkreeg toestemming voor vreemde krijgsmacht bij KB van 29 oktober 1869, nr. 21. Maassen (zie noot 13), 9.
57. Bij Brouwers (zie noot 1) ook wel gespeld als Weerd.
58. Bij Brouwers (zie noot 1): Bogaerd. Verkreeg toestemming voor vreemde krijgsmacht bij KB van 26 december 1869, nr. 11; hij was toen overigens al in Rome! Maassen (zie noot 13), 9. GAM, Gemeentebestuur II, doos 618: Certificaat Comité Central dd 1 maart 1871.
59. Bedoeld wordt hier: Nederlands-Limburg; dat hoeft niet perse het geval te zijn met de overige vermeldingen 'Limburg'. Het vermoeden bestaat dat 'Bouwman' een mislezing is en dat het hier gaat om Mathieu Hubert Bouwens uit Maastricht, behangselddrukker bij Claereboets, die bij thuiskomst in 1870 op 29-jarige leeftijd overleed en begraven werd op de Algemene Begraafplaats. Noten (zie noot 20).
60. Brouwers (zie noot 1): 'Basseur'.
61. Zie ook: Maassen (zie noot 13), 9.
62. GAM, Collectie Weerts, brief dd 1866 september 7: Broenen is gestationeerd in Velletri.
63. Bij Brouwers (zie noot 1), overal vermeld als Fauquemont, de Franstalige naam.
64. Verkreeg toestemming voor vreemde krijgsmacht bij KB van 17 juni 1870, 26. Christoffoor (zie noot 2), 235-236.
65. Tot 1920 gemeente Meerssen, daarna Maastricht.
66. GAM, Gemeentebestuur II, doos 618: Certificaat Comité Central dd 1 maart 1871.
67. Gebrekkig? Woonde in het gesticht Calvariënberg.
68. Zie ook: A.M.A. Maassen (zie noot 13), Pauselijke Zouaven en de Nederlands-Limburgse in het bijzonder, in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* 22 (1994) 6-11, 8.

69. De lijst bevat slechts één vermelding 'Montfort', maar zeker een tiental 'Montfoort'. Zowel de bijbehorende namen als een snelle controle in GENLIAS wijzen erop, dat de laatste vermeldingen alle Montfoort in Utrecht betreffen.
70. Waarschijnlijk identiek met de L. Cremers, die in 1885 vice-voorzitter wordt van een te Tegelen opgerichte bond voor oud-zoeaven. *Limburger Koerier*, 28 december 1885, p.3, k.3.
71. Collectie Weerts, inv.nr. 2, brief dd 1866 september 7: 'Creusen van Wylré zit nu te Subiaco'.
72. Stond ook bekend onder de naam Dagneli.
73. Volgens Christoffoor (zie noot 2) was hij afkomstig van Maastricht.
74. Tot 1920 gemeente Oud-Vroenhoven, daarna Maastricht.
75. Bij Brouwers (zie noot 1) gespeld als Lembricht.
76. Wordt in 1891-92 ere-voorzitter van de te Roermond opgerichte (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zoeaven; zie onder Küppers, Jan Jacob.
77. Moers (zie noot 49), 368-369. Zie voor hem ook: 'Meerssen telde twee pauselijke zoeaven, verdedigers van (de) Kerkelijke Staat', in: *Limburgs Dagblad*, editie Maastricht en Mergelland, 14 mei 1985, p.11, k.6-7, met foto.
78. Brouwers (zie noot 1): 'Etteren'. Tot 1920 zelfstandige gemeente, daarna bij Maastricht.
79. Brouwers (zie noot 1): 'Scheenveld'.
80. Brouwers (zie noot 1): 'Vlieringsbeek'.
81. Zie ook: Thilippen, Jozef. De hoofdletters F en T in negentiende-eeuws handschrift worden bij transcriptie vaak verward; waarschijnlijk gaat het hier om dezelfde persoon.
82. Lemmen (zie noot 52).
83. Verkreeg bij KB van 4 april 1870, nr. 5, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9.
84. Verkreeg bij KB van 12 juli 1870, nr. 21, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9.
85. Verkreeg bij KB van 18 februari 1868, nr. 56, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 8.
86. Lemmen (zie noot 52): 'Geninden'.
87. Lemmen (zie noot 52): vertrok vanuit Grubbenvorst. Zie ook: *Venloosch Weekblad*, 9 februari 1867 (afscheidsfeest op 8 februari). *Dagblad voor Noord Limburg*, 28 november 1983 (feest in Grubbenvorst bij terugkeer, 4 april 1869).
88. Brouwers (zie noot 1): 'Görtz'.
89. Brouwers (zie noot 1): 'Nedensweert'; mogelijk wordt echter - bij verkeerd lezen - eerder Stevensweert bedoeld.
90. Brouwers (zie noot 1): 'Stamproij'.
91. Na de cholera-epidemie te Albano (augustus 1867) onderscheiden met de zeldzame gouden medaille 'Bene Merenti' van Pius IX. Christoffoor (zie noot 2), 156. Bezat ook het Mentana-kruis, uitgereikt door Leo IX op 5 november 1867. Zie ook: 'Herinneringen aan vechtlustige zoeaaf, Maastrichtenaar vocht voor God, Kerk en Paus', in: *De Limburger*, 27 juli 1977, p.5, k. 2-6 (Fons van Hees). Zie ook: 'Maastricht leverde 60 zoeaven', in: *De Limburger*, 28 juli 1977, p.7, k.1-4.
92. Brouwers (zie noot 1): 'Giezen'. Zie ook: Maassen (zie noot 13), 8.
93. Gemeente Oud-Vroenhoven, sinds 1920 gemeente Maastricht.
94. Wordt op 7 september 1868 genoemd in brief van Weerts.
95. Brouwers (zie noot 1): 'Grubbelvorst'.
96. Maassen (zie noot 13), 8. Elders gespeld als Haan en Hahn.
97. Bij Brouwers (zie noot 1) vaak vermeld als 'Rupemonde', een consequente verschrijving of mislezing van 'Ruremonde'.
98. Brouwers (zie noot 1): 'Hasenacker'. Zie ook: W.J.M. Willemsen, Venrayers in het pauselijk zoeavenleger, in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* (1977) 83-85, 84.
99. Identiek met Henri Heeker?
100. Verkreeg bij KB van 24 maart 1866 toestemming voor vreemde krijgsdienst. Christoffoor (zie noot 2), 229.
101. Willemsen (zie noot 98), 84.
102. Nam in juni 1870 opnieuw dienst. *Limburger Koerier*, 11 juni 1870, p.2, k.1.
103. GAM, Gemeentebestuur II, doos 618: certificaat Comité Central, 1871.
104. Christoffoor (zie noot 2), 275. Sloot zich na 1870 aan bij de zgn. 'Zoeaven van de Sahara', een initiatief om de missie der Witte Paters van kardinaal Lavigerie te beschermen. Christoffoor (zie noot 2), 275-276.
105. Waarschijnlijk identiek met M. Hoefnagels uit Baarlo, die in 1886 voorzitter wordt van een groep oud-zoeaven uit Noord- en Midden-Limburg, en in 1891-92 lid van het eerste bestuur van de Bond van Limburgse Oud-Zoeaven. *Limburger Koerier*, 28 augustus 1886, p. 2, k. 3 (groep); voor 1891-1892 zie onder Küppers, Jan Jacob.
106. Verkreeg als 19-jarige bij KB van 24 januari 1870 verlof voor vreemde krijgsdienst. Christoffoor (zie noot 2), 234. Volgens Maassen was dit enkele weken later: KB van 4 maart 1870, nr. 8. Zie ook: *De Limburger*, 28 juli 1977, p.7, k.5.
107. GAM, fotocollectie nr. 19566: repro van 'carte de visite'.
108. Waarschijnlijk identiek met Alphonse Houben.
109. Kreeg in 1865 toestemming voor vreemde krijgsdienst. Christoffoor (zie noot 2), 233. Het verhaal van zijn dood: idem, 210-211.
110. Brouwers (zie noot 1): 'Voerensael'.
111. Christoffoor (zie noot 2), register, zonder paginavermelding.
112. Ook gespeld als Hutgens. Wordt vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84. Zie ook *Venloosch Weekblad*, 9 februari 1867 (afscheidsfeest op 8 februari). *Dagblad voor Noord Limburg*, 28 november 1983 (feest in Grubbenvorst bij terugkeer, 4 april 1869).
113. Zie ook: *Venloosch Weekblad*, 18 mei 1867 (brief van P.A. Huis over vriendelijke ontvangst te Rome).
114. Brouwers (zie noot 1): 'Vaniterson'.
115. Lemmen (zie noot 52).
116. Brouwers (zie noot 1): 'Jansen'. Verkreeg bij KB van 18 februari 1868, nr. 56, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 8.
117. *Limburger Koerier*, 18 maart 1927, 2e blad, p.7, k.3: 'Bij den oud-zoeaaf Johannes Janssen, (op) 17 maart 80 jaar oud'.
118. Zie ook Maassen (zie noot 13), 8.
119. Maassen (zie noot 13), 8.
120. Zie ook: Willemsen (zie noot 98), 84; was zwager van J. van de Pasch (hun echtgenoten waren zusters).
121. Vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84.
122. Brouwers (zie noot 1): 'Bronsum'.
123. Ook gespeld als Kuppens en Kupers. Richtte in 1891-1892 met André Nuyens (secr.) en Louis van Meijel (penningmr.) te Roermond de Algemene Bond van Limburgse Oud-Zoeaven op. 'Uit het epos der 3000: waar is de Limburgse Zoeavenvlag?', in: *Maas- en Roerbode*, 17 augustus 1949, p.2, k.1-2. Op het oude kerkhof van de Kapel in 't Zand te Roermond staat een grafmonument voor Küppers, waarop hij levensgroot is afgebeeld in zoeavenuniform, zo is althans te lezen in *De Limburger* van 28 juli 1977, p.7, k.4. Zie ook Christoffoor (zie noot 2), register sive Küppers.
124. Lid van het eerste bestuur van de in 1891-92 te Roermond opgerichte Bond van Limburgse Oud-Zoeaven. Zie deze lijst onder Küppers, Jan Jacob.

125. Brouwers (zie noot 1): 'Langs'. Nam als 21-jarige dienst als zoeaaf. *De Limburger*, 27 juni 1981, p.39, k.1-8, foto's.
126. 'Meerssen telde twee pauselijke zoeaven', in: *Limburgs Dagblad*, editie Maastricht/Mergelland, 14 mei 1984, p. 11, k. 6-7.
127. *Limburger Koerier*, 11 juni 1870, p.2, k.1.
128. Vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84.
129. Wordt op 7 september 1868 genoemd in brief van Weerts.
130. Lid van het eerste bestuur van de in 1891-92 te Roermond opgerichte Bond van Limburgse Oud-Zouaven. Zie onder Küppers, Jan Jacob. Zie ook: Felix Rutten, *Terugblik 1880-1930*; uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Peter Schulpen en Lou Spronck, Sittard 2003, blz. 108-109, 119-120. Met dank aan drs. L. Spronck (Maastricht).
131. Waarschijnlijk identiek met de pauselijke zoeaaf in krijgsgevangenschap A. Lintjens, waarvan een brief werd afgedrukt in de *Limburger Koerier* van 21 september 1870, p.2, k.4.
132. Waarschijnlijk identiek met de L. van Meijel, die in 1885 secretaris werd van een te Tegelen opgerichte bond voor oud-zoeaven, en L. van Meijel te Reuver, die in 1886 dezelfde functie krijgt bij een groep oud-huzaren uit Noord- en Midden-Limburg. *Limburger Koerier*, 28 december 1885, p.3, k.3 (bond) en *Limburger Koerier*, 28 augustus 1886, p.2, k.3 (groep). Werd in 1891-1892 penningmeester van het eerste bestuur van de te Roermond opgerichte (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zouaven. Zie onder Küppers, Jan Jacob.
133. 'Limburgse zouaven: strijders voor de paus', in: *Dagblad voor Noord-Limburg*, 28 november 1983, p.8, k. 2-6, met foto van de later opgerichte Zwitserse garde.
134. Maassen (zie noot 13), 8.
135. Verkreeg bij KB van 4 maart 1870, nr. 8, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9. Zie ook: 'Maastricht leverde 60 zoeaven', in: *De Limburger*, 28 juli 1977, p. 7, k.1-4, met portret. Werd in 1891-92 lid van het eerste bestuur van de (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zouaven. Zie onder Küppers, Jan Jacob.
136. Krijgt toestemming van de koning per 17 juni 1870. Christoffoor (zie noot 2), 235.
137. Christoffoor (zie noot 2), 156. Vermeld wordt 'Tilburg-Weert'. Hij was geboren in Tilburg, maar woonde reeds als kleine jongen in Weert. Na de cholera-epidemie te Albano (augustus 1867) onderscheiden met de zeldzame gouden medaille 'Bene Merenti' van Pius IX. Christoffoor (zie noot 2), (zie noot 2), (zie noot 2), , 156.
138. Hij woonde in de jaren 1860 al in Roermond. In 1891-92 zou hij als secretaris medeoprichter zijn van de (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zouaven. 'Uit het epos der 3000: waar is de Limburgse Zoeavenvlag?', in: *Maas- en Roerbode*, 17 augustus 1947, p.2, k. 1-2. Nuyens wordt veelvuldig aangehaald in het werk van broeder Christoffoor. Hij was de eerste geschiedschrijver van de Nederlandse pauselijke zoeaven (voor titels zie Christoffoor (zie noot 2)).
139. Zie ook: Willemsen (zie noot 98), 84; van hem is een vijftal brieven bewaard gebleven. Was een zwager van H.M. Kersten (hun vrouwen waren zussen).
140. GAM, Gemeentebestuur II, doos 618: certificaat Comité Central, 1871.
141. Brouwers (zie noot 1): 'St. Geertrui'.
142. Vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84.
143. Verkreeg bij KB van 12 juli 1870 toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9.
144. Brouwers (zie noot 1), geeft ook 'Rijschwijk'.
145. Onzekere lezing.
146. George de Rosen (1849-1895) woonde op kasteel Strijthagen te Schaesberg en verkreeg bij KB van 20 oktober 1867 op 18-jarige leeftijd toestemming voor vreemde krijgsdienst. Christoffoor (zie noot 2), 230. Was tussen 1876-1895 burgemeester/raadslid van de gemeente Schaesberg. Emile Ramakers, *Schaesberg en zijn kerk, Petrus- en Paulusparochie 300 jaar*, Landgraaf-Schaesberg 2000, 54-55. In 1891-92 was hij lid van het eerste bestuur van de te Roermond opgerichte (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zouaven; zie hierboven onder Küppers, Jan Jacob.
147. Brouwers (zie noot 1): 'Schalsberg'. Was tussen 1876-1895 burgemeester/raadslid van de gemeente Schaesberg. Ramakers (zie noot 146), 54-55.
148. Lemmen (zie noot 52).
149. Waarschijnlijk identiek met ene H. Schelle, die in 1885 voorlopig voorzitter wordt van een te Tegelen opgerichte bond voor oud-zoeaven. *Limburger Koerier*, 28 december 1885, p.3, k.3. Maassen (p. 10): 'Schelie'.
150. Verkreeg bij KB van 17 juni 1870, nr. 26, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Christoffoor (zie noot 2), (zie noot 2), (zie noot 2), , 235-236.
151. Verkreeg bij KB van 29 mei 1870, nr. 10, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9.
152. Dit wordt gesuggereerd door de beknopte gegevens bij Lemmen (zie noot 52), .
153. Brouwers (zie noot 1), 374. In Franse bladen werd hij 'onder de dappersten der dapperen ... roemrijk vermeld' in verband met deze slag.
154. Het vraagteken vermeld bij Brouwers (zie noot 1).
155. Hij vertrok vanuit Grubbenvorst. Zie ook: Lemmen (zie noot 52), *Venloosch Weekblad*, 9 februari 1867 (afscheidsfeest op 8 februari). *Dagblad voor Noord Limburg*, 28 november 1983 (feest in Grubbenvorst bij terugkeer, 4 april 1869).
156. Wordt ook vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84. Zie ook: *Venloosch Weekblad*, 9 februari 1867 (afscheidsfeest op 8 februari). *Dagblad voor Noord Limburg*, 28 november 1983 (feest in Grubbenvorst bij terugkeer, 4 april 1869).
157. Brouwers (zie noot 1): 'Neesitter' en 'Neersitter'.
158. Wordt in 1886 vice-voorzitter van een groep oud-zoeaven uit Noord- en Midden-Limburg. *Limburger Koerier*, 28 augustus 1886, p.2, k.3. Mogelijk identiek met Strous. Zie ook Maassen (zie noot 13), 10.
159. Maassen (zie noot 13), 9. *Venloosch Weekblad*, 1867 januari 26 (eerste Venlose zoeaaf). Het *Dagblad voor Noord-Limburg* vermeldt hem als 'Jan Strous': DNL, 28 november 1983, p.8, k. 2-6.
160. Maassen (zie noot 13), 8.
161. Willemsen (zie noot 98), 85.
162. Willemsen (zie noot 98), 85. Woonde sinds 1857 te Venray.
163. Woonde in 1892 in Roermond. Wordt in 1891-92 de eerste vaandeldrager van de (Algemene) Bond van Limburgse Oud-Zouaven; zie deze lijst onder Küppers, Jan Jacob.
164. Vermeld in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84.
165. GAM, Gemeentebestuur II, doos 618: *Libretto d'uomo di Truppe, Reggimento Zuavi* (militair zakboekje) van Guisepppe Verhagen. Zie ook: Lemmen (zie noot 52).
166. Stierf na terugkeer van het zoeavencontingent in oktober 1870 in het hospitaal te Hasselt aan uitputting en verwondingen. J. Habets, Chronijkje, in: *De Maasgouw* 97 (1976) 113: 'Verstraeten'.

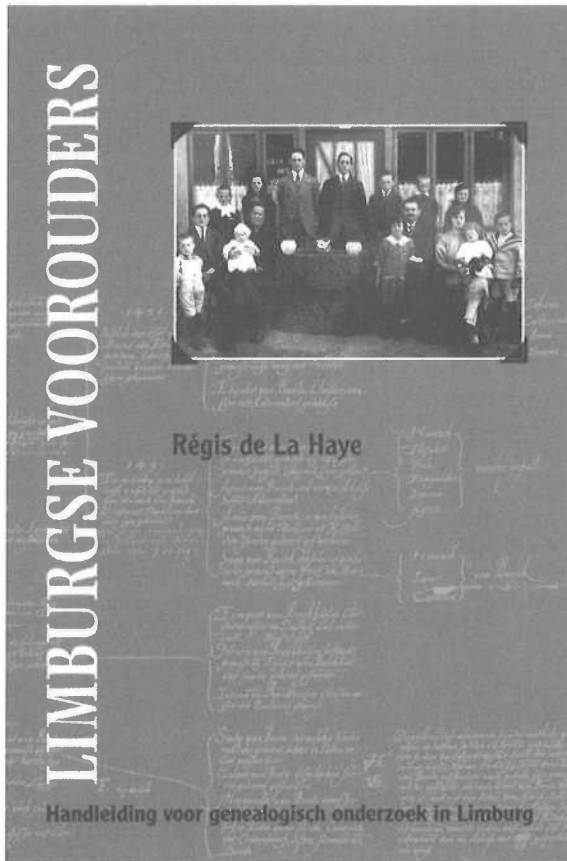
167. Willemsen (zie noot 98), 84.
168. Wordt genoemd in de brieven van Jozef van de Pasch. Willemsen (zie noot 98), 84. Zie ook: *Venloosch Weekblad*, 9 februari 1867 (afscheidsfeest op 8 februari). *Dagblad voor Noord Limburg*, 28 november 1983 (feest in Grubbenvorst bij terugkeer, 4 april 1869).
169. Brouwers (zie noot 1): 'Voestermans'.
170. Het Gemeentearchief Maastricht (GAM) bewaart een collectie brieven, religieuze beschouwingen en andere bescheiden van Henricus Weerts. Hij kreeg als 18-jarige ontheffing van zijn militaire dienstplicht 30 april 1844. Van 1860 tot zijn overlijden in 1889 woonde hij als kluizenaar op de Schaelsberg tussen Valkenburg en Schin op Geul. Van 1866 tot 1870 diende hij als pauselijk zoeaaf op verschillende plaatsen in de Kerkelijke Staat. In die periode correspondeerde hij met onder meer zijn broer Johannes te Kraubeek/Klimmen. GAM, collectie H. Weerts. Met dank aan Frans Roebroeks (GAM) die mij attent maakte op deze en andere bestanden.
171. In het militair zakboekje van Weerts staat als geboorteplaats 'Berg'. Bedoeld is Berg en Terblijt. Hij woonde al lang te Schin op Geul. GAM, Collectie Weerts, inv.nr. 4.
172. Verkreeg bij KB van 29 mei 1870, nr. 10, toestemming voor vreemde krijgsdienst. Maassen (zie noot 13), 9.
173. Bij Brouwers (zie noot 1): Asen en Velden.

RÉGIS DE LA HAYE

Over archieven, windvanen en stambomen

Bij de derde druk van "Limburgse Voorouders"

Op zaterdag 19 maart 2005 werd aan drs. Douwe de Graaf, benoemd directeur van het Limburgs Archief i.o. (Rijksarchief in Limburg en Gemeentelijke Archiefdienst Maastricht) het eerste exemplaar aangeboden van de derde druk van het handboek "Limburgse Voorouders. Handleiding voor genealogisch onderzoek in Limburg". In zijn aanbiedingstoespraak schetste de auteur, Régis de la Haye, de totstandkoming van het handboek, zijn plaats binnen het genealogisch beleid van de (toenmalige) Rijksarchiefdienst, en binnen de ontwikkelingen van de genealogie.

De omslag van de derde druk van het boek "Limburgse Voorouders. Handleiding voor genealogisch onderzoek in Limburg".

Toen ik in 1987 bij mijn toenmalige leidinggevenden op het Rijksarchief de eerste druk van mijn *Handleiding voor Genealogisch Onderzoek in Limburg* presenteerde, kreeg ik de enigszins laconieke reactie: « 't is dat je hier ook nog wat anders doet » . . . Met andere woorden: leuk dat je in werktijd iets aan je hobby doet, maar genealogie beschouwen we toch écht niet als volwaardig archiefwerk.

De eerste druk werd dan ook niet uitgegeven door het Rijksarchief - zo iets deed je toen als serieuze archiefdienst niet -, maar gelukkig waren er de Vrienden van het Rijksarchief en de Sectie Genealogie van het LGOG . . .

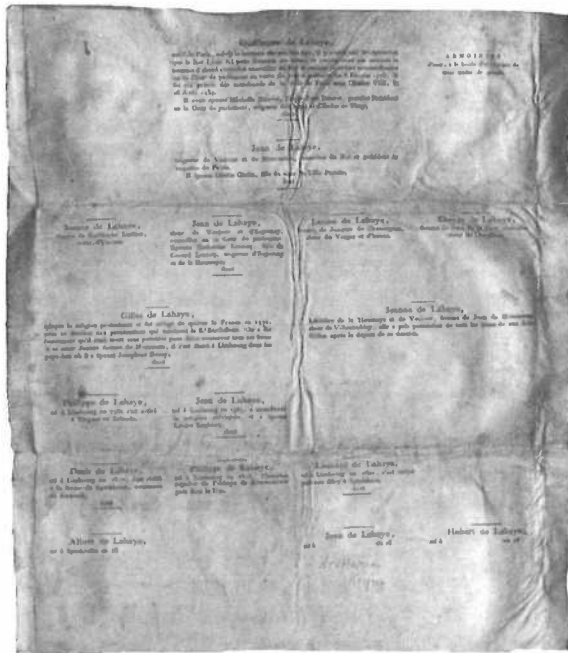
Het was toen inderdaad de tijd dat men in het archiefwezen de neus ophaalde voor alles wat met genealogie en heraldiek te maken had, de tijd dat stamboom- en wapenonderzoekers werden beschouwd als geslachtsziken en wapenjagers, hoogstens als goedwillende dorpsamateurs. Een serieuze archivaris, een serieuze wetenschapper hield zich niet bezig met genealogie - ondertussen had iedere archivaris al lang en breed stiekem zijn eigen stamboom uitgezocht . . . Het was de tijd dat in een West-Brabantse archiefdienst genealogische onderzoekers werden ontvangen met de vraag: "Kende gij Latijns?", waarna, op het beduusde nee-knikken van de genealoog, de archivaris dan steevast zei: "Wa komde gij dan doen?".

Het was de tijd dat bij het Rijksarchief in Limburg twee studiezalen werden ingericht, één voor de genealogen, en één voor de zogenaamde wetenschappers. Een apartheids-regime dat vooral voor de wetenschappers een sfeer van gewijde rust moest creëren, en ze zodoende vrijwaren van de omgang met die lastige en luidruchtige hobbyisten. Gelukkig werd na enkele jaren aan deze situatie een einde gemaakt, niet omdat de toenmalige directie van dit huis een genealogisch bekeringsproces had doorgemaakt, maar vanwege het ruimtegebrek dat toen in het archiefgebouw aan de Sint Pieterstraat heerste. Leve het ruimtegebrek!

Zelf heb ik genealogie altijd beschouwd als een volwaardige tak van regionaal historisch onderzoek, en het succes van de genealogie heb ik altijd verklaard omdat het zo dicht bij de mensen staat. Genealogie gaat over de mensen van nu, over hun identiteit.

Zonder deze vervalsing door de notariszoon Delahaye van Sittard, was er misschien nooit onderzoek geweest naar de ware oorsprong van de familie De La Haye (RAL, nalatenschap Goossens, inv.nr. 21).

Genealogie gaat over die oude wezensvraag van de mens: wie ben ik en waar kom ik vandaan?¹⁾ - En straks zal de vraag gesteld worden: en waar ga ik naar toe? - Hoe sta ik in de mij omringende wereld, wat verbindt mij ermee, hoe sta ik in de tijd, wie waren die ouders, grootouders, voorouders, die mij het leven hebben geschonken? Wat bepaalt mijn identiteit? Wie ben ik? Die vraag kan soms zelfs obsederend worden. Zie het succes van televisie-uitzendingen als "Spoorloos", en krantenartikelen over mensen die vertwijfeld naar hun echte vader zoeken, en niet rusten vóórdat ze hem hebben gevonden. Dat dergelijke uitzendingen en krantenartikelen succes hebben bij een zeer breed publiek, zegt genoeg over het belang ervan, en over de universaliteit van het menselijk aanvoelen.

Educatie

Ik heb het óók altijd als een primaire taak van de archiefdiensten beschouwd om archieven, geschiedenis en geschiedbeoefening zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen, door het verzorgen van cursussen, lezingen, radio-programma's (ooit zelfs iedere week een héél uur op de toenmalige Omroep Limburg), televisie-programma's (af en toe zie ik mijn gezicht weer eens verschijnen op het scherm) en educatieve publicaties. Ik moet zeggen dat dit in de jaren 1980 niet de officiële lijn in het archiefwezen was. Maar zelf heb ik het altijd als een wezenlijk element van ons archiefwerk beschouwd. Vandaar ook mijn jarenlange inzet als hoofdredacteur van het *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie*, en mijn publicaties in de *Historische Reeks Maastricht*, *De Maasgouw*, tot en met *Ach Lieve Tijd*. Lezingen over genealogie, over heraldiek, over historische chronologie heb ik gegeven in ongeveer alle gemeenschapshuizen en dorpscafé's in Limburg.

Niet van een vreemde

Het zal u nauwelijks verwonderen als ik u zeg dat ik de opvattingen over de publieke educatieve taak van een

archiefdienst niet van een vreemde heb. Toen mijn vader in de jaren 1950 bij het Gemeentearchief van Nijmegen werkte, kreeg hij wel eens, wanneer hij studiezaaldienst had, van zijn baas via de typiste spiekbriefjes toegeschoven met de vermaning "de bezoekers van de leeszaal niet zoveel te helpen".²⁾ Op één punt kreeg mijn vader uiteindelijk ongelijk. Hij was bang dat genealogie uiteindelijk heel het archiefwezen zou gaan beheersen. Hij schreef: "Men kan de wetenschappers onder de archivarissen op de vingers van één hand tellen, die nog kans zien in en door hun ordenings-werkzaamheden een studie van breder formaat op te zetten en te voltooien, zozeer worden zij in beslag genomen door hun kassawerk in de supermarkt van de voorvaders".³⁾ Inderdaad doen wij archivarissen, in de genealogische supermarkt die een studiezaal tegenwoordig is, heel vaak dom kassawerk - daar had mijn vader gelijk in -, maar wij worden nu niet zozeer van ons werk gehouden door de genealogen, maar veeleer door de ambtelijke nota-, beleid-, fusie-, overleg- en vergadercultuur die het archiefwezen tegenwoordig beheerst.

Ondertussen had mijn vader tóch een stuk stamboom uitgezocht, maar hij gaf zijn gegevens al snel door aan onze neef Jo Hoen. Mijn eigen interesse in genealogie is wat later ontstaan, naar aanleiding van een vervalsing. En ik dank de vervalser hiervoor van ganser harte. Die vervalsing staat op naam van Johann Constantin Delahaye, zoon van de notaris van Sittard, die blijkbaar vond dat zijn familie aan een deftige oorsprong geholpen moest worden, meende dat een Franstalige naam ook uit Frankrijk moest komen, liefst van adel, toen in genealogieën is gaan zoeken, en daar warempel een uitgestorven familie De La Haye aantrof, waar rond 1600 maar één generatie vervalst hoefde te worden, om aan te sluiten op onze Limburgse familie De La Haye. Deze vervalsing is een eigen leven gaan leiden, - nog altijd een niet uit te roeien familielegende -, maar had toen wél mijn nieuwsgierigheid gewekt en mijn interesse in de genealogie. Ik was dus in de jaren 1980 een vaste bezoeker van het Rijksarchief in Luik, waar ik natuurlijk ontdekte dat de roots van mijn familie niet in Parijs lagen, maar in het nabije Walenland tussen Maastricht en Luik, in het gehuchtje La Haye, op slechts 22 km van Maastricht. Daarmee ontdekte ik ook één van de grondregels van genealogisch onderzoek: de appel valt niet ver van de boom. Het zal u dan ook niet verwonderen, gezien dit alles, dat de eerste druk van de *Handleiding voor genealogisch onderzoek in Limburg* hoofdzakelijk is ontstaan uit de praktijk van eigen onderzoek, uit de praktijk van genealogische cursussen, en uit de praktijk van de studiezaal. Ik had in deze periode namelijk een vaste dag studiezaaldienst, altijd op vrijdagmiddag, en ik moet zeggen dat voor een archivaris studiezaaldienst de beste manier is om te weten wat er in Limburg aan genealogisch en streekhistorisch onderzoek leeft. En dat voor een archivaris de enige manier om onderzoekers goed te kunnen helpen, is, zelf onderzoek te doen, want alleen zo leert men zijn archieven kennen.

Limburgse traditie

Verder hecht ik er ook aan te vermelden dat mijn handleiding zeker niet als een donderslag bij heldere

hemel uit de lucht is komen vallen, maar stevig verankerd staat in een Limburgse traditie, die door onze voorvaders in het genealogisch vak is aangezet. Er bestonden namelijk al twee, zij het zeer beknopte, aanzetten tot een provinciale Limburgse handleiding voor genealogisch onderzoek, één in de vorm van een artikel van Edmond Delhougne, in de "bundel Verzijl" (uit 1967)⁴⁾, een andere in de vorm van een brochure door Nic Eyck zaliger (uit 1978).⁵⁾ Daarmee hadden wij in Limburg, al twee decennia vóór de eerste druk van mijn handleiding, een aanzienlijke voorsprong op de rest van Nederland.

De auteur met echtgenote Ghislaine en dochter Marieke bij het (sindsdien verdwenen) naambord La Haye, bakermat van de familie (foto van 1981).

De ommezwaai

Het beleid van het archiefwezen ten aanzien van genealogie is nu wel veranderd. Het is zelfs met 180 graden gedraaid. Dat kwam toen men overheidsdiensten (en dus ook archiefdiensten) ging laten functioneren als bedrijven (fatale misvatting!), en men zich ging richten naar de tirannie van de cijfers. Alles moest opeens meetbaar worden, en ons wetenschappelijk werk werd gereduceerd tot cijfers. Opeens waren er geen onderzoekers meer, maar "klanten"; opeens maakten wij geen inventarissen en wetenschappelijke publicaties meer, maar maakten wij "producten"; opeens ontdekte men, zelfs in Den Haag, dat de studiezalen voor 80% bevolkt werden door genealogen, opeens vond men dat de archiefdiensten publieksgericht moesten zijn, dat er aan PR gedaan moest worden, en dat men moest uitgaan van wat de bezoeker wilde. Archieven moesten gaan functioneren als supermarkten. En dus ontpopten de collega's archivariissen, die tevoren nog badinerend spraken over geslachtszielen en wapenhandelaars, zich tot enthousiaste voorstanders van het stamboomonderzoek. Zoals wijlen Edgar Faure (1908-1988), Franse minister van Onderwijs, ooit zei: « *Ce n'est pas la girouette qui tourne, c'est le vent* », "het is niet de windvaan die draait, maar de wind". Er stak inderdaad een heel andere wind op.

In 1990 verscheen in het *Nederlands Archievenblad* een bespreking van de eerste druk van mijn

Handleiding, waarin de wens werd uitgesproken "dat er meer provinciale genealogische gidsen mogen volgen!"⁶⁾ En enthousiast begonnen, - maar pas vanaf 1995, toen hier in Limburg de tweede druk van mijn boek al een jaar uit was, onder de titel *Limburgse Voorouders* -, de rijksarchieven in de provincies, in samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie, provinciale handleidingen voor genealogisch onderzoek te publiceren, vergetend dat wij in Limburg hiermee al jaren de toon hadden gezet. Maar zoals u allen weet, zijn wij in Limburg - en zeker in Maastricht - in het geheel niet chauvinistisch, en gunnen wij de collega's in het land van harte dat ze het goede voorbeeld van Limburg navolgen. In 1995 verscheen *Brabanders gezocht*, 192 blz.; in 1996, *Overijsselaars gezocht*, 243 blz.; in 1996, *Geldersen gezocht*, 248 blz.; in 1998, *Drenten gezocht*, 213 blz.; en in 2003, *Zeeuwen gezocht*, 240 blz. U merkt aan de opsomming van de aantallen bladzijden dat deze provinciale gidsen het bij lange na niet halen bij de derde druk van onze Limburgse gids: 288 blz.

Het verhaal achter Genlias

Dit alles betekent overigens niet dat er bij de toenmalige Rijksarchiefdienst veel inhoudelijke kennis aanwezig was inzake genealogie. Eén van de zogenaamde "2002-projecten", bedacht om het 200-jarig bestaan van de Rijksarchiefdienst (in de Bataafse Republiek, niet bij ons!) te vieren, was een elektronische database, die heel de Burgerlijke Stand van Nederland zou bevatten, met een zoekmachine, die voor iedereen, wanneer men maar zijn naam en geboortedatum zou intikken, binnen enkele seconden via een speciaal programma de stamboom tot 1780 zou gaan samenstellen: "Familiegeschiedenis terug tot 1780". Het systeem zou in 2000 operationeel moeten zijn; even later werd het al teruggebracht tot 2002 en werd de ambitie verlaagd tot alleen maar de huwelijksakten.⁷⁾ Bij dat project had ik vanaf het begin ernstige bedenkingen. Een eerste principieel bezwaar tegen het project was, dat de allereerste hoofdregel van het historisch onderzoek werd overtreden, namelijk het *ad fontes*-beginsel: men behoort bij ieder onderzoek, ook bij genealogie, te werken met originele bronnen, en niet met door derden bewerkte uittreksels (en daar

Ook de neefjes weten precies waarom men kritisch moet zijn met Internet (afbeelding uit: Donald Duck. De verloren schat van Cornelis Prul, in: *Donald Duck Extra*, nr. 3, 2005, p. 5).

horen ook klappers bij). Een tweede bezwaar was dat de bedenkers van het project klaarblijkelijk niets hadden begrepen van de kick van historisch en genealogisch onderzoek, de spanning van de speurtocht in de bronnen, de vreugde van de vondst, de emotie van de geschiedenis, de herkenning van de identiteit van de onderzoeker, en een stukje antwoord op de existentiële vragen die wij als mensen ons stellen. Met andere woorden: de rechtgeaarde genealoog wil zijn stamboom zélf uitzoeken, en wel met de originele bronnen (want daar vindt hij de handtekening van zijn overgrootvader), zoals iedere rechtgeaarde historicus zijn onderzoek zélf wil doen, met de originele bronnen, en niet laten zoeken door Google of welke zoekmachine dan ook. Bovendien vroeg ik mij af of een dergelijk zwaar project wel opportuun was, aangezien het de ontsluiting beoogde van nu juist het, op zich en vanouds, best ontsloten archiefbestand voor genealogen, namelijk de Burgerlijke Stand. Dat was overigens ook ten principale het bezwaar van de genealogische verenigingen, bezwaar dat door de algemeen rijksarchivaris Maarten van Boven ervaren werd als een "koude douche", waaruit wederom blijkt hoe ver de archiefdienst van de genealogische wereld stond.⁸⁾ Aan het project hebben we uiteindelijk een afgeslankt Genlias overgehouden, en Genlias kan alleen maar groeien.

Wat is nieuw in de derde druk?

Sinds de uitgave van de tweede druk van mijn Handleiding "Limburgse Voorouders" in 1994 is er, niet alleen in het archiefwezen, maar ook in het genealogisch landschap, veel gebeurd, en daar getuigt de derde druk, die vandaag aangeboden wordt, ook van. De meest opmerkelijke ontwikkeling van de jaren 1990 was zonder twijfel de revolutionaire ontwikkeling van computers, automatisering, digitalisering en Internet, waardoor ook voor de beoefening van de genealogie geheel nieuwe en ongekende mogelijkheden geopend werden. In de tweede druk, uit 1994, kwam het woord "internet" nog niet eens voor . . . ! Dit heeft nu tot gevolg - wat ik bij de eerste druk in 1987 zelfs niet had durven vermoeden - dat de alinea's over de (papieren) gezinsbladen, gekalibreerd op de interlinies van een typemachine, in deze derde druk geheel zijn geschrapt. Het is immers duidelijk dat de computer hiervoor veel betere diensten verschaft.

Maastricht, gemeente Eijsden (foto genomen te Heugem, einde jaren 1990).

Het Internet heeft tegenwoordig een zo hoge vlucht genomen, dat het een wereldwijde supermarkt is geworden, ook op het gebied van genealogie. Maar, zoals u kunt vermoeden: rijp en groen door elkaar, de meest spirituele zaken tegelijk met alles wat God en Zijn Kerk verboden hebben. Het is dus een hele kunst om in dit oerwoud de Boom van de Kennis van Goed en Kwaad te vinden. Sommige sites doen heel professioneel aan, en kunnen de indruk geven met zorgvuldigheid te zijn samengesteld, maar zijn het niet. Een kritische benadering blijft geboden. Vroeger zei men in Limburg: « 't steit gedrukt » - als het gedrukt staat dan zal het wel kloppen - , tegenwoordig zegt men: « ik heb het gevonden op Internet » - en dan worden klakkeloos, zonder bronvermelding en zonder controle massa's gegevens overgenomen, hele stambomen gedownload. In het verlengde van mijn artikel in het voorlaatste nummer van het *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie*, getiteld: "Gebruik geen klappers",⁹⁾ zal er op korte termijn een waarschuwend artikel moeten komen onder de titel: "Gebruik geen internet".

Dit doet natuurlijk niets af aan de waarde die Internet kán hebben. Want wanneer men waarschuwt voor een onkritisch gebruik van Internet, zal onmiddellijk iemand opstaan die de doorbraak in zijn genealogisch onderzoek nu juist te danken heeft aan een vondst op Internet. Laten we daarom altijd de ogen gericht houden op de Paradijsboom van de Kennis van Goed en Kwaad.

Daarnaast werden bij de derde druk ook elementen toegevoegd. Lof en dank allereerst aan de provincie Limburg, die jaar na jaar weer zorgt voor nieuwe gemeentelijke herindelingen, en wijzigingen daarop, en dank ook aan de gemeenteraden die menen om de zoveel jaar een nieuwe naam aan hun gemeente te moeten geven. Het wachten is alleen nog op het moment dat Maastricht ingelijfd zal worden door Eijsden - de foto staat in het boek (p. 59). Een hoofdstuk over de gemeentelijke herindelingen kon dus ook in deze druk niet ontbreken, en is weer aanmerkelijk uitgebreid. Het is bij genealogisch onderzoek immers van wezenlijk belang te weten in welke gemeente men zijn voorouders moet zoeken. Het is theoretisch mogelijk dat iemand die zijn leven lang niet uit zijn dorp of zijn geboortehuis is geweest, achtereenvolgens in vier of vijf verschillende heringedeelde gemeenten heeft gewoond. Misschien hoopt men stiekem het record te verbeteren van Derick Coenjaerts, die geboren, getogen, gehuwd en overleden in zijn boerderij in Sibbe, aan de Dorpsstraat, achtereenvolgens zes verschillende nationaliteiten heeft gehad. Hij werd geboren als onderdaan van de keizer van Oostenrijk; in 1785, ingevolge het Verdrag van Fontainebleau, werd hij Staats onderdaan; in 1795 werd hij Fransman, 'citoyen' van de Franse Republiek; in 1815 werd hij Nederlander, binnen het Verenigd Koninkrijk van Willem I; in 1830, bij de afscheiding, werd hij Belg; en in 1839 werd hij Nederlander, maar nu binnen het nieuwe (Noord-)Nederlandse staatsverband. Ook zijn verhaal staat in het boek (p. 51).

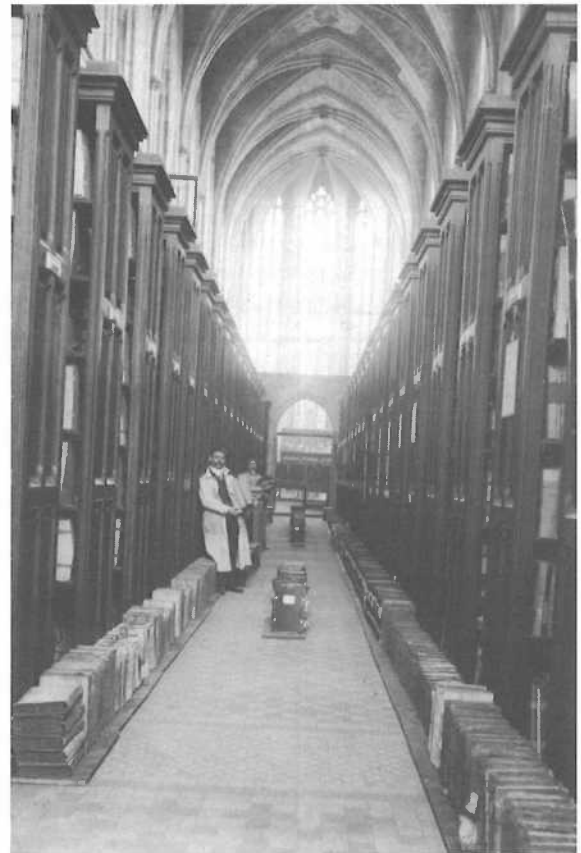
Toegevoegd in deze derde druk zijn verder enkele onderwerpen die in de vorige drukken niet of minder

uitvoerig behandeld waren, zoals de invoering van de Burgerlijke Stand, de eerste echtscheiding van Nederland in 1796 (p. 63-64), en de "kantonnale huwelijken", het systeem dat slechts enkele jaren geldig is gebleven, waarbij men niet mocht trouwen in de eigen gemeente, maar naar de kantonnale hoofdplaats moest gaan, en bovendien nog op een *décadi*, de dag die in de nieuwe tijdrekening de zondag moest vervangen (p. 76-77). In 1996 is op bescheiden wijze herdacht dat de Burgerlijke Stand in Nederland 200 jaar geleden werd ingevoerd. De foto van de eerste akte van de Burgerlijke Stand in Nederland prijkt nu in kleur in het boek (p. 62). De herdenking kreeg zelfs landelijke aandacht, met o.a. een artikel met kleurenfoto's in het blad *Genealogie* van het Centraal Bureau voor Genealogie, waarbij weer eens gehamerd werd op het misverstand dat bij veel Nederlanders nog altijd heerst, dat de Burgerlijke Stand een uitvinding was van Napoleon en in 1811 is ingevoerd.

Sommige toevoegingen zijn voortgekomen uit nieuw onderzoek en verbeterd inzicht. Een voorbeeld. In de eerste twee drukken heb ik het fenomeen van families uit Auvergne, die twee eeuwen geleden naar Nederland trokken om de aldaar heersende armoede te ontvluchten, niet behandeld, hoewel ik het gegeven kende, omdat ik dacht dat dit in Limburg niet bestond. Ondertussen is duidelijk geworden dat zich ook in Limburg Auvergnaten hebben gevestigd. Eén van hen, Matthieu Vallas, heeft het neogotisch meubilair van het Rijksarchief vervaardigd. Een andere vertegenwoordiger van deze bevolkingsgroep, afstammeling van een armoedzaaier uit Auvergne, woont in Sint-Pieter bij Maastricht: André Rieu (p. 215). Hetzelfde geldt *mutatis mutandis* ook voor hugenoten. Ook deze term kwam in de tweede druk nog niet voor. Ondertussen heb ik *nota bene* zelf al twee bijdragen geschreven over hugenoten uit Montauban in Zuid-Frankrijk, - waar ik ieder jaar een deel van mijn zomervacantie in de archieven doorbreng -, waarbij voor de genealoog de endogamie van hun huwelijkspatroon opvalt, en voor de religieus bewogen mens het onnoemelijke leed aangedaan aan deze medechristenen (p. 205-207).

Nieuwe ontwikkelingen die in deze derde druk zijn verder het nieuwe familierecht, waardoor bijvoorbeeld, het zal u niet verwonderen, het woord "homo-huwelijk" voor het eerst prijkt in het register van het boek. En waarbij wij ook voor de toekomst de principiële vraag aan de orde stellen van het wezen van de familiesamenstelling, het toebehoren tot een familie of een geslacht, en de transmissie van de familienaam, als kinderen kunnen kiezen tussen de naam van hun vader en de naam van hun moeder. Welke familie wordt hier dan voortgezet? (p. 87-88).

Een andere ontwikkeling, tenslotte, die onmiddellijk opvalt wanneer men de derde druk van *Limburgse Voorouders* opent, is de toepassing van kleurendruk. Want de laatste jaren heeft ook de techniek niet stil gezeten, en is, bijvoorbeeld, kleurendruk veel minder ingewikkeld en duur geworden dan in voorgaande jaren. Ook voor onze drukker, Ruud Leliveld, van Datawyse, zijn de drie drukken van dit boek etappes geweest in de revolutionaire ontwikkeling die de grafische technieken de laatste jaren hebben door-

Het archiefdepot in de voormalige Franciscanenkerk aan de Sint Pieterstraat, met de kasten vervaardigd door Mathieu Vallas, afstammeling van een familie uit Auvergne. Foto van 1909 (RAL, prentencollectie cat.nr. 135).

gemaakt. U kunt het aan het boek niet zien, maar wij die ook achter de schermen bij de totstandkoming hebben mogen meekijken en meewerken, wij weten hoezeer de grafische vormgeving, de tekstverwerking en de drukprocedé's de laatste tientallen jaren een omwenteling hebben doorgemaakt, die alleen te vergelijken is met de uitvinding van de boekdrukkunst, en de overschakeling van de ganzeveer naar de drukpers. Zelf heb ik in mijn jonge jaren in Frankrijk nog leren handzetten, een techniek waaraan sinds Gutenberg (of wie de boekdrukkunst dan ook uitgevonden mag hebben) niets veranderd was. Ondertussen is alles digitaal. Voor de eerste druk van dit boek werd de copij nog getypt aangeleverd. Het drukproces van de tweede oplage gebeurde nog met films. In de grafische wereld is dit alles nu prehistorie. Het betekende voor de vormgever wél, dat hij van het in 1994 gedane werk niets meer kon gebruiken. Ook voor deze druk hebben de mensen van Datawyse weer méér dan goed hun best gedaan, en er waarschijnlijk ook méér dan het geplande aantal uren in gestoken. Maar, zoals Ruud Leliveld mij stiekem toevertrouwde: "ik vond dit gewoon een leuk boek om te maken". Ik ook.

Noten

1. Zie mijn reflectie: *Wat bezielt de genealoog? Een overpeinzing op het raakvlak van genealogie en theologie*, in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* 17 (1989), p. 103-104.

2. Albert Delahaye, *Memoires van een archivaris* (1980), p. 25.
3. Delahaye, *Memoires*, p. 39.
4. Edm. M.A.H. Delhougne, *Proeve van een handleiding voor het genealogisch onderzoek, in het bijzonder in Limburg*, in: Huldeblijk. Bundel opstellen aangeboden aan de genealoog Jan J.M.H. Verzijl bij gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag (Roermond 1967), p. 2646.
5. J.A.D. Eyck, *Handleiding voor genealogisch onderzoek in Limburg* (Maastricht 1978).
6. *Nederlands Archiefblad* 94 (1990), p. 102.
7. Marjoeska Ponsioen, *Nog drie miljoen huwelijksakten te gaan*, in: *Radicaal*, 1e jaargang, nr. 8, augustus 1996, p. 6-7; Jacqueline Slats, *Samenhang project Digitale Sleutel tot de Familiegiedenis terug tot 1780 met andere IT-projecten*, in: *Radicaal*, 2e jaargang, nr. 10, oktober 1997, p. 14-15; Stephane Henny, *Thuis spitten in je voorouders*, in: *Radicaal*; 3e jaargang, nr. 3, maart 1998, p. 3-5.
8. Maarten van Boven, *Genealogische markt*, in *Radicaal*, 1e jaargang, nr. 5, mei 1996, p. 7.
9. Régis de la Haye, *Gebruik geen klappers !*, in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* 32 (2004), p. 111-116.

A.P.L. PAQUAI

Kerkhoven in Zuid-Limburg

(vervolg)

Kerkhof CADIER EN KEER tot april 1999

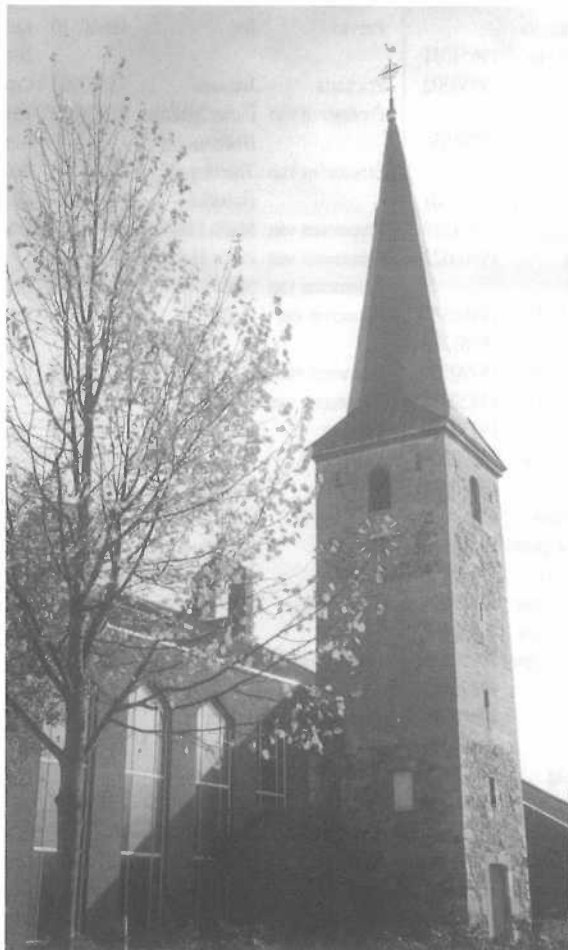
Naam	Voornamen	Geb. dat.	Partner	Ovl. dat.					
Ians	Lemmen	0	Assens Margriet	0	Kwaspen	Leo	19241130		19810724
Jacobs	Catharina	18860309	Heuts Leonardus	19620615	Laeven	Anna	18931203	Hochstenbach	19810831
Jacobs	Gerard	18880309	Wijckmans Josephina	19720224	Lambie	Catharina	18970130	Vaassens Johannes	19840526
Jacobs	Sjeng	19210803	Ongehuwd	19950629	Lambie	Maria	18980617	Bastin Jozef	19750324
Janken	Piet	19370804	Bouwman Johanna	19560327	Lambij	Hubertina	19071220	Heuts Sjeng	19810612
Janssen	Pierre	18930621	Huls Maria	19751017	Lamerichs	Mia	19220722	Ackermans Etiënne	19860702
Janssen	Maria	19030327		19780701	Lardinois	Elisabeth	19130722	Nederlands Joep	19720522
Janssen	Victor	19060117		19850713	Lardinois	Jean	19221104	Weerts Hubertina	19810805
Janssen	Sophie	19170403	Vliegen Guillaum	19861102	Last	Lei	19270924	Heusschen Liza	19990221
Jeurissen	Helena	19080426	Boumans Leo	19870628	Leesens	Martinus	18841004	Duyzings Anna	19710131
Jong de	Grietje	19000506	Wesselius Eetse	19710409	Leeuw	Lucie	19020111	Fouraschen Hub	19850429
Kaïss	Gusta (v)	19141015	Dohms Sjeng	19890910	Lemmens	Helena	18770416	Weusten Hubertus	19561201
Kaïsz	Gertrud	19070625	Mantelers Giel	19960813	Lemmens	Joseph	18800516	Ruwet Helena	19701119
Kan van	Helena	19140604	Claessens Joseph	19790501	Lemmens	Jozef	18890803	Bessemes Catharina	19550200
Kerckhoffs	Jan	19280712		19750412	Lemmens	Lies	18920309	Spronck Jozef	19790604
Kersjes	Paul	19091007	Vluggen Henriette	19870723	Lemmens	Louis	18990625	Kleijnen Margaretha	19840314
Kessels	Jeu	19090106		19900419	Lemmens	Giel	19031211		19811003
Keulen	Lambert	18970225	Bessemes Anna	19780704	Lemmens	Josepg	19040222		19850316
Keulen	Egidius	19000704	Daemen Barbara	19590608	Lemmens	Johan	19041108		19771024
Keulen	Maria	19010908	Heusschen Mathieu	19721101	Lemmens	Pierre	19070311	Blom Elisabeth	19980611
Keulen	Liza	19291026	Somers Bert	19930103	Lemmens	Trautje	19080308	Tielens Marcel	19941027
Keulen	Anna	19330626		19791110	Lemmens	Jozef	19091009		19751222
Keulen	Lambertine	19370813		19570420	Lemmens	Lies	19180219	Brouwers Bèr	19911217
Keulen	Guillaume	19370813		19850718	Lemmens	Fien	19220424		19960306
Kevers	Catharina	18960429	Beijers Johannes	19430130	Lemmens	Jurgen	19740407		19790509
Kické	Barbara	0	Bije de Geillis	0	Lemmerlijn	Lies	19040822	Schevers Alfred	19910812
Kleijnen	Margaretha	19130111	Lemmens Louis	19740411	Lemmerling	J.	18800000	Promeren van E.	19470000
Kleijnen	Hay	19161006	Bessemes Cristina	19850503	Lemmerling	Catharina	19061113		19850702
Knooren	Huppie	19630603		19630603	Lemmerling	Guillaume	19090115	Ongehuwd	19970819
Knoppen	Maria	19030226		19851118	Lemmerling	Sjeuf	19110922		19830123
Korn	Theo	19300115		19841124	Lempens	Jo	19150118	Habets Lies	19930826
Kroese	Leli	19200330		19800923	Lenssen	Helena	18791217		19650215
Kubben	Hubertina	18990507	Prevoos Jos	19740102	Leunessen	Henriete	19061021	Ackermans Guillaume	19931031
Kubben	Math	19310327		19960822	Leysen	Aline	19021108	Ven van de Antonius	19920203
Kuijpers	Josef	19230126	Megen van Annie	19760201	Linders	Wim	18960827	Souren Juulke	19620805
Kuijpers	Michel	19320428		19880804	Loo de	Jan	19140710		19740504
Kuijpers	Hannie	19540813		19921215	Loois	Willy (v)	19330225	Bessemes Hub	19850508
					Lourens	Ben	19100304	...hegman	19870703
					Lous Bergh	Catharina	0	Bije de Johannes	0
					Luijten	Maria	19060414	Daemen	19920805

Maas	Hubertus	19130225	Hubertus Proemeren van Elisabeth	19830514	Pasmans	John	19600116	Hubertina Barbara Ongehuwd	19780122
Mangudap	Paulina	19250331		19741202	Peerboom	Josephina	18780323		19611120
Mans	M. Hubertina	18840828	Nelissen Willem H.	19580909	Peerboom	Hubertus	18790301		19450908
Mantelers	Giel	18961111	Kaisz Gertrud	19940204	Peeters	Christina	18820516		19640129
Maraite	Tom	19270325		19910822	Peeters	Wiel	19421008		19950730
Maraite	Tom	19580513		19771104	Peeters	Ria	19480124		19950309
Mast van der	Charlotte	19200106		19851210	Penders	Mien	19181217		19941213
Mastrigt van	Riek	19090119		19920329	Peters	Peter	0		16360116
Mastrigt van	Puck	19140727		19860826	Peters	Dennis	19891008		19930928
Meertens	Frank	19651115		19990220	Philippot	Joseph	19260204	Pirnay Lène	19630310
Megen van	Annie	19250521	Kuijpers Josef	19840130	Pichot	Salomon	17890816	Collard	18401231
Mertens	Pieter	0	N.N.	16320628	du Plessis	Reinier Marius		Sara Alexandrine	
Mertens	Merten	0	Ongehuwd	16450705	Pinckers	Pieter Hubertus	18930827	Bosch Maria	19820620
Mingels	Pieter Hubertus	18850412	Vossen	19720312				Anna Josephina	
			Maria Anna		Pinkers	Alice	19170227	Hoven van	19960604
Mingels	Jan	19000406	Senden Anna	19860402				Guillaume	
Mingels	Pierre	19010922	Bisscheroux Lies	19820518	Pirnaij	Willem	18850513		19660502
Mingels	Bernardus	19140404	Brouwers	19821226	Pirnaij	Pierre	19090410	Arbeel Helena	19901118
	Joa Hub Eg Cor		Josephine		Pirnaij	Johannes	18930726	Vliegen Anna	19771120
Mourmans	Maria	18791216	George	19671130	Pirnay	Waltherus	18961124	Vliegen May	19681005
			Wijnandus		Pirnay	Maria	19070114	Essers Mathieu	19860307
Mourmans	Jozef	18900604	Schevers	19700924	Pirnay	Marie	19141229	Goessens Hubert	19920429
			Josephina		Pirnay	Lène	19260708	Philippot Joseph	19931008
Mourmans	Joannes	19050201	Beijers Elisabeth	19811114	Ploemmen	Marie Anne	19010817	Ongehuwd	19830612
	Michaël Hubert				Pluijmaekers	Hubertus	19191109	Bours Anneke	19981122
Mulleneers	Bertha	19060928	Bessem Jacques	19780206		Hendrikus Jose			
Mulleneers	Joke	19331126	Bilsen van Ger	19981118	Pluijmakers	Barbara	18900629		19590409
Mulleneers	Hub	19400223	Brouwers	19831002	Pluijmakers	Colla	18960808		19711225
Narinx	Michael	18850223	Brouwers	19620111	Pluijmakers	Hubertus	18930313	Engelbert	19670525
Hubertus			Maria Cornelia					Antoinette	
Narinx	Maria Josephina	18870803	Volders Pierre	19651031	Prevaes	Pie	19021123	Bemelmans Anna	19931230
Narinx	Petrus Hubertus	19240621	Aarts	19850502	Prevo	Jos	18960510	Kubben	19840322
			Catharina Theresia					Hubertina	
Nederlands	Giel	19081012	Ruijpers	19791030	Prickarts	Johanna	18820908	Crutzen Hubert	19700329
			Carolina		Proemeren van	Pieter Mathijs	18870527	Weusten Maria	19650302
Nederlands	Colla	19091216		19800607		Hubertus		Anna Catharina	
Nederlands	Laurentius	19100524		19931219	Proemeren van	Theodorus	19061105	Bouwman	19831212
Nederlands	Joep	19110331	Lardinois	19960322		Hubertus		Gretha	
			Elisabeth		Proemeren van	Maria Elisabeth	19110707	Maas Hubertus	19790119
Nederlands	Joep	19110331	Spronck A.H.	19960322	Proemeren van	Pieter Hubertus	19130920		19820918
Neederlants	Frans	19060709		19781215	Proemeren van	Sjef	19340605	Bovens Sjan	19870618
Neederlants	Maria	19080928	Herben Joseph	19790127	Promeren van	Gerard	0	Homerich van	16990624
Neederlants	Leen	19100119	Heusschen Sjeng	19820613				Catharyn	
Neederlants	Teun	19120124	Herben Agnes	19770318	Promeren van	E.	18800000	Lemmerling J.	19740000
Nelissen	Catharyn	0	Rondach Giels	16600809	Proumeren van	Ioannes	0		0
Nelissen	Willem H.	18801213	Mans	19370611	Pustjens	Pierre	19140403		19750419
			M. Hubertina		Reijnders	Hubertus	19130305		19961110
Nelissen	Johanna	18801219	Egidius Dupuits	19531102		Joseph Guilla			
Nelissen	Jan	18920101	Daemen Tina	19650702	Reijt van der	Riek	19120228		19950707
Nelissen	Margaretha	18940621	Stassen Servaas	19810604	Rings	Harry	19310915		19970122
Nelissen	Sjeng	18971011	Simons Bertien	19810307	Ritchi	Barbara	19390522	Alberts Hubert	19951225
Nelissen	Sjuul	19171125	Duchateau Agnes	19980226	Roebroeks	Michael	18900824	Willemsen	19540617
Nelissen	Jean	19250929		19890517				Elisabeth	
Nelissen	Sjef	19271202		19900728	Roebroeks	Henri Hubert	19261027	Frambach Maria	19851015
Nelissen	Truia	19320303		19930323				Catharina Helena	
Nicolaes	Anna	19100710	Tillie Sjeng	19900903	Roijen	Jeanne	19090321	Coumans Hubert	19931230
Nicolai	IJvette	19750811		19760906	Roijen	Jan	19090914	Brouwers	19671025
Nijskens	Peter	18860714		19610925				Hubertina	
Nohlmans	Sjeng	19160707		19850902	Roijen	Jeuf	19120818		19930605
Nooij van	Harie	19090228	Arbeel Cornelia	19700625	Rondachs	Rans	0		16170804
Offermans	Elise	19060222	Claessens Frans	19590830	Ruijpers	Carolina	19140602	Nederlands Giel	19760322
Oostenbach	Pieter Hubertus	18890323	Huls Maria	19740805	Ruth	Gerardus	17670519	Brouwers	18180205
								Maria Agnes	
					Ruwet	Helena	18801107	Lemmens Joseph	19650621

Saenger	Gerhart	1910000	Ceha Maria	19980000	Schulteis	Alex	19111211		19930512
Scheijen	Hub	19500127		19871121	Senden	Anna	19040729	Mingels Jan	19731221
Schevers	Josephina	18940325	Mourmans Jozef	19820413	Sijstermans	Hubertina	18870516	Gilissen Hubert	19650813
Schevers	Alfred	19000218	Lemmerlijn Lies	19741121	Sillekens	Harry	19240717		19960429
Schevers	Bernardine	19010508		19890405	Simon	Marie	19320717	Honée Lambér	19960624
Schevers	Anna	19020208		19920711	Simonis	Frans	19041026		19750419
Schijen	Hub	19150000		19760000	Simons	Elisa	18760424	Gilissen Toussaint	19580109
Schijns	Pieter	18690616	Everaerts Anna	19530423	Simons	Servaas	18961121	Gilissen Rosalia	19620907
Schijns	Elisabeth	18790921		19530410	Simons	Bertien	19020808	Nelissen Sjeng	19920203
Schijns	Anna	19061025		19920809	Simons	Giel	19200217		19910303
Schijns	Guillaume	19080413		19581003	Simons	Jo	19451219	Spronck Elly	19980501
Schijns	Trinette	19161124	Bisscheroux Bèr	19910811	Slijpen	Helena	18770000	Daemen Andreas	19660000
Schillings	Anna	19170114	Beckers Pierre	19901220	Slijpen	Robbie	19811218		19830205
Schillings	Sjeng	19251128		19790814	Smeets	Christina	18890924	Speetjens Hubertus	19610130
Schmitz	Agnes	19330828		19990205	Smeets	Pierre	18960207	Speetjens Mathilde	19830328
Schoenmakers	Jacques	18920325	Welscher Te Maria	19630109	Smets	Angees	0	Frederix Willem	16910112
Schoenmakers	Anna	19050317	Goessens Adam	19980217	Somers	Bert	19630801	Keulen Liza	19810513
Schoenmakers	Rita	19290908		19981024	Soudant	Simon Hubert	18880416	Lahaije Helena Maria	19760105
Schreurs	Helena	18901112	Huntjens Petrus	19680304	Soudant	Elisabeth	19210402	Bisscheroux Harry	19980108
Schreurs	Maria	18980811	Brouwers Petrus	19940225	Souren	Maria Anna			
Schreurs	Lodewijk	18980907	Brouwers Maria Josephina	19650317	Souren	Pierre	19020102	Vliegen Catharina	19520710
Schreurs	Maria	19000426	Starmans Louis	19520312	Souren	Julke	19051209	Linders Wim	19890102
Schreurs	Leo	19010424	Huls Josephina	19820527	Speetjens	Mathijs	18820317		19640103
Schreurs	Sophie	19050829	Engelbert Joseph	19831025	Speetjens	Hubertus	18870831	Smeets Christina	19660420
Schreurs	Arthur	19071031		19751227	Speetjens	Mathilde	18901220	Smeets Pierre	19680620
Schreurs	Lies	19101023	Geelen Jan	19960406	Speetjens	Pierre	18960629		19920112
Schreurs	Maria	19271226		19530510	Spierts	Ingrid	19540320		19910420
Schreurs	Johannes	19330316		19780625	Spronck	Agnes	18801109		19531217
Schrijnemaekers	Jan	19101021	Hufkens Mia	19950115	Spronck	Willem	18830309		19540316
					Spronck	Egidius	18860904	Boorn van den Wilhelmus Hubert Maria Barbara	19660619
					Spronck	Petrus	18880729	Brouwers Maria	19650425
					Spronck	Jozef	18891227	Lemmens Lies	19520202
					Spronck	Maria	18900101	Huijnen Jan	19810320
					Spronck	Helena	18900121	Haesen Leo	19720307
					Spronck	Catharina	18910303		19710428
					Spronck	Helena	18910823	Dobbelsteijn J.	19771004
					Spronck	Helena	18910823	Schillings P.	19771004
					Spronck	Egidius	18960228	Boorn van den Barbara	19820625
					Spronck	Charles	19000219		19851016
					Spronck	Hubertus Johann			
					Spronck	Michaël	19021116		19900915
					Spronck	Roos	19031018	Bessem's Wilhelmus	19871031
					Spronck	Helena	19040714	Vaessens Egidius	19951124
					Spronck	Maria Agnes			
					Spronck	Sjef	19140806		19961218
					Spronck	Sef	19170930	Vaessen Mia	19760114
					Spronck	Mathieu	19181119		19970617
					Spronck	Wijnand	19190212		19930622
					Spronck	Emile	19210302		19930706
					Spronck	Maria	19210630		19900119
					Spronck	Sjeng	19211227		19810725
					Spronck	Jo	19240521		19910226
					Spronck	Fien	19270910		19850618
					Spronck	Guido	19560228		19611130
					Starmans	Louis	19041213	Schreurs Maria	19850611
					Starren	Helene	18970805	Breijer Emil	19810510
					Stassen	Servaas	18881130	Nelissen	19731208

			Margaretha		Vliegen	May	19091218	Pirnay Waltherus	19910106
Stassen	Liza	19210609	Aerts Wim	19841212	Vliegen	Guillaume	19120530	Janssen Sophie	19770910
Stassen	Harry	19241126	Diels Lies	19870619	Vliegen	Fien	19120914	Geleen van Jüp	19930819
Steen van der	Antoon	18931015		19820415	Vliegen	Catharina	19150628	Souren Pierre	19871102
Steijne	Eugenie	19180502		19770306	Vliegen	Nico	19420205		19541119
Steijns	N.N. (v)	18800000	Huijnen N.N. (m)	19660000	Vliegen	Bibiche	19770925		19770925
Stevens	Alice	19301115		19910220	Vliex	Cornelis	18830916		19560609
Stevens	Louk	19350717		19940616	Vliex	Philomina	19010814	Winthagen Jozef	19690627
Streifels	Maria	19251011		19931015	Vluggen	Henriette	19110505	Kersjes Paul	19740208
Swartjes	Johan	19380718		19890910	Volders	Pierre	18920917	Narinx Josephina	19561130
Thans	Hubertina	19141231	Franssen Sjeng	19840403	Vossen	Maria Anna	18750707	Mingels	19441117
Thans	Brigitte	19630207		19660520				Pieter Hubertus	
Theng	Jos	19430615	Ongehuwd	19710619	Vrijens	Anna	18960410	Daemen	19870717
Theng	Wartje	19490912		19600402				Johannes	
Thijs	Guus	19110212	Bogman Mia	19880715	Wauthele	Catharina	18951215		19571122
Thomassen	Catharina	18760704	Hoven van	19520910	Weerd van de	Margaretha	18931013		19671012
			Gerard		Weerd van de	Helena	19060516	Geelen Pierre	19920928
Tielens	Marcel	19021030	Lemmens Trautje	19810109	Weerts	Jef	19200218	Claessens	19880624
Tiessen	Christiaan	0	Ongehuwd	0				Trinette	
Tilli	Cécile	19431231	Rouschop N.N.	19910619	Weerts	Maria Louisa	19230713	Oostenbach	19980923
Tillie	Harrie	19080918	Bessems Tilke	19770914				Martinus Hubert	
Tillie	Sjeng	19120207	Nicolaes Anna	19981214				Matheus	
Tillie	Lambert	19190708	Heijnen Anna	19850616	Weerts	Hubertina	19240130	Lardinois Jean	19711208
Ubaghs	Jozef	18571211	Gilissen Agnes	19231107	Weijermans	Peter	19681127		19850130
Ubaghs	Joseph	19030214	Engelbert Helena	19620320	Weijts	Anna Maria	18980509	Beijers Mathieu	19970915
Ubags	Joannes	19021105	Creuwels Maria	19600914	Welscher Te	Maria	18940610	Schoenmakers	19910210
								Jacques	
Ubags	Nicolas	19281208	Berg van de	19970131	Welscher Te	Frans	19011112		19851120
	Gerardus Antoniu		Maria		Wener	Jopie	18991025	Duijkers Willij	19810322
Ubags	Jo	19310317		19950206	Wesche	Sjeng	19091214	Dingena	19810927
Ubags	Jacobus	19350709		19780401				Theresia	
Ubags	Jeanette	19390307		19770510	Wesche	Corrie	19330806		19950112
Ubags	Soraya	19820814		19830509	Wesselius	Eetse (m)	18960812	Jong de Grietje	19740718
Ungerer	J.C.W.	18941030		19660402	Wetzels	Frans	19160726		19731019
Vaassens	Catharina	18820616	Ongehuwd	19610907	Wetzels	Lily	19440513		19951013
Vaassens	Anna	18861214	Ongehuwd	19791024	Wetzels	Ivo	19571013		19690415
Vaassens	Johannes	18880211	Lambie	19730526	Weusten	Hubertus	18640523	Lemmens	19410513
			Catharina					Helena	
Vaassens	Guillaume	18920426	Dooren van	19610131	Weusten	Maria	18900128	Proemeren van	19650627
			Gertrudis					Mathijs	
Vaassens	Tina	18970528	Ongehuwd	19851002	Weusten	Hub	19070323	Herben Jeannette	19780127
Vaassens	Leo	19280624		19890320	Weusten	Sjeng	19080124		19920224
Vaassens	Jean	19371116		19850318	Weusten	Tilke	19400119		19771202
Vaessen	Mathieu	18780413	Daemen Maria	19430115	Wijckmans	Josephina	18950116	Jacobs Gerard	19770310
Vaessen	Jacques	19081222	Gilissen	19850807	Wijts	Mia	19300121	Tillie Jo	19860514
			Hubertine		Willems	Maria	19441125	Ubachs Jo	19890427
Vaessen	Sjef	19100605		19920925	Willemsen	Elisabeth	18981012	Roebroeks	19750226
Vaessen	Mia	19130411	Spronck Sef	19821227				Michael	
Vaessen	Juul	19230430	Dubois Maria	19860107	Winthagen	Jozef	18970703	Vliex Philomina	19860408
Vaessen	Johnny	19440607	Ongehuwd	19680116	Wissen van	Maria	19160922	Blom Hubertus	19850610
Vaessens	Egidius	18941021	Spronck Agnes	19631212	Wissen van	Piet	19270530		19920707
Vaessens	Jean	19290623		19950818	Wulp van de	Hendrika	19190428		19900404
Veltman	Koos	19340424		19920918	Wyer van de	Marie	0	Flippens Peter	16510407
Ven van de	Antonius	18910716	Leysen Aline	19551229	Wynhof	Pam	19390119		19970511
Ven van de	Henricus	18980510		19620324	Zomeren van	Jan	19131109		19780521
Ven van de	Petrus	19010219		19530501	..e..elissen	Lemmen	0		16240000
Verheijde	Ruud	19580511		19771104	p-Gilissen	Godefridus	17490527	Pastoor	18210629
Verheijen	Ton (v)	19380103	Swartjes N.N.	19980623				1809-1821	
Verhoeve	Frans	19270822		19970304	p-Jaspares	Joannes	17600000	Pastoor	18090926
Vermeer	Eddy	19700916		19701012				1798-1809	
Visser	Els	19220902		19730114					
Vliegen	Anna	18991222	Pirnay Johannes	19691122	p = pastoor				
Vliegen	Jacobus	19021110	Germeaox	19810928	Bron grafstenen vóór 1800 : PSHAL				1960-1961
			Elisabeth						
Vliegen	Bep	19090514		19780614					

(wordt vervolgd)

